

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

katedra trestního práva

ZKRÁCENÉ PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., Univ. Priv. Prof.

Diplomant: Kristýna Bukovská

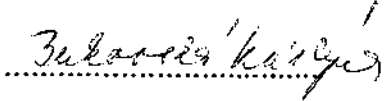
5. ročník

Komenského 580, Milovice, PSČ: 289 23

2008

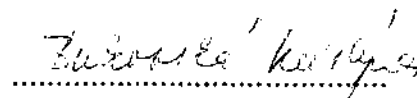
Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nich jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Milovicích dne 25.2.2008

.....
Kristýna Bukovská

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce, doc. JUDr. Jaroslavu Fenykovi, Ph.D., Univ. Priv. Prof., za připomínky a odborné rady, jež mne inspirovaly při tvorbě této práce.

Kristýna Bukovská

Obsah:

I. Úvod.....	5
II. Vymezení pojmu trestního řízení – význam a vývoj v českých zemích.....	5
III. Přípravné řízení.....	8
IV. Zkrácené přípravné řízení.....	13
a) novela 265/2001.....	13
b) povaha úpravy a smysl zkráceného přípravného řízení.....	14
c) obecný předpoklad konání zkráceného přípravného řízení, podmínky, překážky.....	15
d) uplatnění základních zásad trestního řízení.....	17
e) lhůty.....	18
f) postup policejního orgánu	19
g) dozor státního zástupce.....	22
h) práva podezřelého a účast obhájce.....	25
i) dokazování.....	28
j) zajištění osob a věcí.....	30
k) vyřízení věci.....	34
l) konání zkráceného přípravného řízení státním zástupcem.....	39
V. Zjednodušené řízení soudní.....	42
VI. Srovnání s právní úpravou ve Slovenské republice – Zkrácené vyšetřování.....	47
VII. Zhodnocení využití institutu zkráceného přípravného řízení v praxi.....	50
VIII. Zkrácené přípravné řízení de lege ferenda.....	55
IX. Závěr.....	57
Seznam použité literatury.....	60

I. Úvod

Česká republika v poslední době čelí mnoha stížnostem podaným u Evropského soudu pro lidská práva z důvodu průtahů řízení a požadavkům na náhradu škody či nemajetkové újmy těmito průtahy způsobenou. Podobným situacím je třeba předcházet zejména přijetím nové zákonné úpravy, která bude tuto problematiku co nejúčinněji řešit. Jedním z takových zákonů je i novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., která přinesla s účinností od 1.1.2002 řadu změn, majících mimo jiné za cíl také zrychlení trestního řízení. Jedním z jí zavedených institutů je institut zkráceného přípravného řízení, jehož úkolem je maximálně zrychlit přípravné řízení v těch věcech, v nichž to jejich skutková a důkazní jednoduchost umožňuje. Od zavedení tohoto institutu do našeho právního řádu uplynulo již 6 let.

Cílem této práce je popsat právní úpravu zkráceného přípravného řízení de lege lata, zhodnotit její využití v praxi, případně navrhnout úpravu de lege ferenda. Součástí práce je také stručné porovnání s obdobnou úpravou ve Slovenské republice. Úvodem je vymezen pojem trestního řízení v historických souvislostech se zaměřením na vznik a uplatnění jednotlivých zásad trestního řízení v českých zemích, navazuje vymezení institutu přípravného řízení obecně z hlediska jeho funkcí a popisu jeho jednotlivých fází tak, aby vynikly odlišnosti spočívající v úpravě zkráceného přípravného řízení.

II. Vymezení pojmu trestního řízení – význam a vývoj v českých zemích

„Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, popř. i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je – li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, učiněné rozhodnutí vykonat, popř. jeho výkon zařídit, dále působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů.“¹

Počátky trestního řízení se objevují již ve starověkém právu římském. Dětilo se na dvě skupiny dle povahy spáchaných deliktů – jednalo se o tzv. soukromé delikty (delicta privata) a veřejné zločiny (crimina). Zásadní rozdíl spočíval v chráněném zájmu – v prvním případě se jednalo o zájem poškozeného, který jako žalobce podával žalobu u obecného soudu. Za

¹ Císařová, D., Fenyk, J. a kol. – Trestní právo procesní, 4. aktual. vydání, Linde Praha 2006, str. 12

spáchání soukromého deliktu mohl viníka postihnout pouze trest finanční, konfiskace či mrskání. Veřejné právo trestní však chránilo společenský řád. Ochranu vykonával vždy magistrát, který vedl vyšetřování inkvizičním způsobem, rozsudek závisel na jeho volném uvážení. Později docházelo k postupnému omezování magistrátské moci – počátky jsou spatřovány v tzv. *provocatiu ad populum*, tedy právu k smrti odsouzeného občana odvolat se k lidu, dále byly zřizovány porotní soudy. Řízení bylo jednostranné, inkviziční a rozhodování vždy záviselo na volném uvážení.²

V českých zemích se trestní proces původně neodlišoval od civilního procesu. Žalobu podával poškozený nebo jiné soukromé osoby, které měli na vyřízení věci zájem. Žalobce měl zajistit přítomnost obviněného u soudu a vyhledávat a předkládat důkazy o jeho vině. Dlouho se též přípouštěla svépomoc. Tento způsob trestního řízení se však postupem času jevil jako nefunkční, proto začala do trestního řízení zasahovat státní moc. Od 13. století byly zřizovány speciální orgány – krajští popravci, obnovená zřízení zemská v 17. století ukládala komornímu prokurátorovi u zemských soudů popř. královskému rychtáři, aby v případě, že nebude podána soukromá žaloba, podali žalobu sami. Další diferenciaci mezi trestním a civilním řízením představovalo např. soudní obeslání obviněného a svědků namísto pŕihonu, dále pomoc úřadů žalobcům při shromažďování důkazů.

Dualismus zemského a městského práva, který v českých zemích vládl téměř po celý středověk, byl odstraněn Hrdelním soudním řádem pro Čechy, Moravu a Slezsko z 1.7.1707 vydaným císařem Josefem I., zvaným též *Constitutio Criminalis Josephina*. Josefína zavedla v českých zemích inkviziční princip. *Criminalis Constitutio Theresiana* z roku 1768 zavedla inkviziční, tajný a písemný trestní proces jako základní formu řízení. Tímto rozsáhlým kodexem dochází definitivně k oddělení trestního procesu od civilního.

Pod vlivem francouzského trestního řádu byl vydán trestní řád ze 17.1.1850. Jím byl zaveden obžalovací proces, rozdělený na dvě samostatná stadia. Rozšířil příslušnost porotních soudů na všechny politické delikty a další těžké zločiny, zavedl institut vyšetřujícího soudce a státního zastupitelství, hlavní líčení bylo prohlášeno za veřejné a ústní, uplatnila se zásada volného hodnocení důkazů. Tento pokrokový dokument však neměl dlouhého trvání. Na politickou objednávku vypracovaný trestní řád z roku 1853 se opět vrátil k inkvizičnímu procesu. Teprve po pádu absolutismu došlo roku 1873 k vydání nového trestního řádu, který

² Fenyk, J. – Veřejná žaloba, díl první, Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 62, Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001, str. 9

se vrátil k myšlenkám trestního řádu z roku 1850. Tento trestní řád na našem území platil až do roku 1950, v Rakousku platí jeho podstatná ustanovení dodnes. Byl recipován do právního řádu Československé republiky recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. pro území Čech, Moravy a Slezska, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platil uherský trestní řád ze 4.12.1896. Po dobu trvání Československé republiky probíhaly reformní práce, jejichž cílem bylo sjednotit trestní řízení pro celou Československou republiku. Byly zpracovány 2 osnovy, žádná z nich však nebyla přijata. Komplexní úpravu otázek mládeže přinesl zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží. Vojenské soudnictví bylo oddělené, řídilo se rakouským vojenským trestním řádem č. 131/1912 ř.z. a uherským vojenským trestním řádem č. XXXIII/1912. Po rakouském vzoru byl orgán veřejné žaloby nazván státním zastupitelstvím. V poválečném Československu byl po osvobození obnoven právní stav platný do 30.9.1938, a to nejprve ústavním dekretem presidenta republiky č. 11 Úř. věst. čsl z 3.8.1944, jenž byl následně potvrzen zákonem č. 12/1946 Sb. V této době však byly vydány dekrety presidenta republiky následně stvrzené zákonem Národního shromáždění. Některé z těchto dekretů obsahovaly normy práva trestního, a to jak hmotného, tak procesního. Patří mezi ně např. dekret presidenta republiky z 19.6.1945 číslo 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (tzv. velký retribuční dekret), dekret prezidenta republiky ze stejného dne č. 17/1945, o zřízení Národního soudu a dekret presidenta republiky ze dne 27.10.1945 č. 138/1945 Sb., o trestání některých provinění proti národní cti (tzv. malý retribuční dekret). Tyto normy, jejichž účinnost skončila k 31.12.1948, obsahovaly procesní úpravu vycházející z modifikovaných zásad stanného řízení a jen v některých ohledech se odvolávaly na obecnou právní úpravu trestního řádu, např. při určení místní příslušnosti, při výslechu obžalovaného a provádění důkazů. Zvláštností byla i zásada, že osvobozující rozsudek nezakládá překážku procesu před řádným soudem. Byla prosazována zásada rychlosti řízení, proti jednomu obžalovanému ne déle než 3 dny, jinak byla věc předána řádnému soudu. Ukládané tresty dle velkého retribučního dekretu byly: hrdelní trest a trest žaláře + dočasné nebo doživotní zbavení občanské cti a zařazení do zvláštních nucených pracovních oddílů, propadnutí celého či části majetku ve prospěch státu. Rozsudek byl ihned vyhlášen na veřejném zasedání. Trest oběšením byl vykonán do 2 hodin od rozsudku, na výslovnou žádost odsouzeného jej bylo možno o 1 hodinu odložit. Mimořádný lidový soud mohl rozhodnout o veřejné popravě. Přijetí těchto norem lze zdůvodnit pouze v konkrétním historickém kontextu.

Po převzetí moci komunisty v roce 1948 došlo k vytvoření nové struktury soudnictví a de facto k likvidaci nezávislosti soudů a soudnictví (z. č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví a č. 320/1948 Sb., o územní organizaci krajských a okresních soudů). Na základě zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, a zákona č. 232/1948 Sb., o Státním soudu, odstartovala vlna politických procesů. Následovala právnická dvouletka, ze které vzešel mimo jiné trestní řád č. 87/1950 Sb. Největší váhu získalo přípravné řízení, ovládané policií. Došlo ke značnému oslabení práv obviněného a postavení obhájce. Dalšími zákony byla zcela zreorganizována soustava soudnictví a byla vytvořena prokuratura po sovětském vzoru. Byl to orgán nejvyššího dozoru nad zachováváním a prováděním zákonů, nezávislý na místních orgánech státní moci a správy. Prokuratuře příslušel soudní dozor, a to jak v oblasti trestního soudnictví, tak soudnictví občanském. Byl zrušen institut vyšetřovacích soudců. Trestní řád č. 64/1956 Sb. jako reakce na nezákonnosti stalinské éry odstranil nejzávažnější deformace trestního procesu. Zesílil dozor prokurátora nad přípravným řízením, vytvořil institut vyšetřovatele, rozšířil práva obhajoby, zavedl zákonné lhůty pro trvání vazby a vyšetřování.

Následně přijatý trestní řád č. 141/1961 Sb, mnohokrát novelizovaný, platí dodnes. Nejvýznamnější z jeho novel, takzvaná velká novela č. 265/2001 Sb., účinná od 1.1.2002 přinesla mnoho změn, týkajících se z velké části přípravného řízení. Tato novela mimo jiné zavedla i institut zkráceného přípravného řízení jako formu přípravného řízení, která měla maximálně zjednodušit a urychlit trestní řízení týkající se tzv. bagatelních trestných činů.

Posledním významným zákonem v oblasti trestního řízení je zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Tento zákon je speciální vůči trestnímu zákonu i trestnímu řádu, vychází z koncepce tzv. restorativní (obnovující) spravedlnosti, která má za cíl nápravu všech škodlivých následků způsobených trestným činem.

Lze říci, že zejména díky novelizacím po roce 1989 bylo v současné době v trestním procesu v České republice dosaženo vysoké úrovně ochrany lidských práv.

III. Přípravné řízení

Účelem přípravného řízení jakožto předsoudního stadia trestního řízení je připravit konkrétní trestní věc pro navazující soudní stadium řízení nebo vyřídit věc, která před trestní soud nepatří. Jde tedy o prověření podezření ze spáchání trestného činu a opatření podkladů pro

podání obžaloby případně pro jiné rozhodnutí státního zástupce ve věci samé - postoupení věci jinému orgánu, zastavení nebo přerušeni trestní stíhání.

Historie přípravného řízení souvisí s historií celého trestního procesu tak, jak byla nastíněna výše. Na tomto místě je vhodné znovu zmínit především trestní řád z roku 1850, který zavedl obžalovací proces, institut státního zastupitelství, vyšetřujícího soudce a rozšířil práva obhajoby. Podle trestního řádu z r. 1873 se přípravné řízení konalo ve dvojí formě: přípravného vyhledávání (policejního či soudního) či přípravného vyšetřování. O tom, kdo měl přípravné vyhledávání provést rozhodoval státní zástupce. Policejní vyhledávání se od soudního lišilo zejména volnější formou. Přípravné vyšetřování vedl vyšetřující soudce nebo okresní soud určený tzv. radní komorou. Mohlo být zahájeno jen tehdy, byl – li návrh podán oprávněným žalobcem proti určité osobě a pro určitý trestný čin. Státní zástupce měl v přípravném vyšetřování pouze postavení strany, fakticky se však vyšetřující soudce zpravidla řídil jeho návrhy. Byl – li návrh na zavedení soudního přípravného vyhledávání zamítnut, mohl přesto státní zástupce podat obžalobu. Přestože měl obviněný formálně postavení strany v přípravném řízení, jeho práva byla fakticky omezena. Jak již bylo uvedeno, trestní řád z roku 1873 platil v českých zemích až do roku 1950, kdy byl přijat nový trestní řád společný pro území celého Československa. Následoval trestní řád z roku 1956 a záhy dosud platný trestní řád z roku 1961 – zákon č. 141/1961 Sb. Původně znal pouze jednu formu přípravného řízení, a to vyšetřování. Novelou z roku 1965 bylo přípravné řízení rozděleno na vyhledávání, které bylo konáno o jednoduchých trestných činech, a na vyšetřování pro trestné činy složitější. Lišily se nejen složitostí věci, ale také orgány, které tu kterou formu přípravného řízení prováděly. Zákonem č.150/1969 Sb. bylo zavedeno objasňování, určené pro přečiny, jednalo se spíše o předprocesní stadium trestního řízení – podezřelý z přečinu v tomto stadiu nemohl být obhajován obhájcem, protože nebyl obviněn.³ Objasňování bylo zákonem č. 178/1990 Sb. zrušeno.

Od 1.1.1994 došlo ke sjednocení přípravného řízení v jednu formu, a to vyšetřování, které konali vyšetřovatelé Úřadu vyšetřování Policie České republiky. Prokuratura byla zrušena a na její místo se opět vrátil institut státního zastupitelství.

³ Vantuch, P. – Právo na obhajobu v předsoudní fázi trestního řízení po 1.1.2002 – Trestněprávní revue 5/2002

Přípravné řízení má ve vztahu k soudnímu řízení pomocnou roli. Plní čtyři funkce – funkci vyhledávací, fixační, verifikační a odklonnou.⁴ V rámci vyhledávací funkce přípravného řízení policejní orgán, jako orgán pro tuto činnost speciálně vybavený, vyhledává skryté informace o spáchaných trestných činech. Toto odhalování probíhá již před samotným začátkem přípravného řízení v rámci tzv. odhalování trestných činů podle zákona o Policii ČR. Fixační funkce spočívá v podchycení pomíjivých důkazů zejména pomocí tzv. neodkladných a neopakovatelných úkonů (§ 160 odst. 4 trestního řádu) a zajišťovacích úkonů (§67 – 88a trestního řádu). Verifikační funkce má za cíl ověřit, zda je u konkrétní osoby dostatečně odůvodněno spáchání trestného činu tak, aby tato mohla být postavena před soud. Tato funkce je významná jak z hlediska zásahů do práv obviněného, tak z hlediska procesní ekonomie. Odklonná funkce přípravného řízení je funkcí nejmladší. Jejím cílem je nahradit v případě bagatelní kriminality standardní procesní postup v trestním řízení postupem jednodušším, a tím zjednodušit a urychlit řízení a dosáhnout dalších žádoucích důsledků ve vztahu k oběti i ke snadnějšímu znovuzачlenění pachatele do společnosti. Děje se tak pomocí podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 trestního řádu a narovnání dle § 309 trestního řádu.

Podle novely trestního řádu č. 265/2001 Sb. má přípravné řízení tři formy, jejichž použití je závislé na tzv. typové společenské nebezpečnosti deliktu:

- a) standardní přípravné řízení (§ 157 – 167 trestního řádu)
- b) rozšířené přípravné řízení (§ 168 – 170 trestního řádu)
- c) zkrácené přípravné řízení (§ 179a – 179f trestního řádu)

V rámci standardního přípravného řízení rozlišujeme několik fází. Před zahájením přípravného řízení probíhá na základě prvního signálu o trestném činu šetření, jež koná policejní orgán k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Přípravné řízení je zahájeno sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu, případně provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. Tím je zároveň zahájeno prověřování, jehož cílem je objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Během prověřování opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu.

⁴ Musil/Kratochvíl/Šámal a kolektiv – Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 536

V rámci toho je zejména oprávněn vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů, vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky, obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály, provádět ohledání věci a místa činu, vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 trestního řádu provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu včetně odběru potřebného biologického materiálu, pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v § 114 trestního řádu snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu, za podmínek stanovených § 76 trestního řádu zadržet podezřelou osobu, za podmínek stanovených v § 78 až 81 trestního řádu činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená, způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle trestního řádu jejich provedení nepatří do výlučné působnosti jiného orgánu činného v trestním řízení (§158 odst. 3 trestního řádu) a dále je za podmínek stanovených trestním řádem v řízení o úmyslném trestném činu oprávněn používat operativně pátrací prostředky, kterými se rozumí předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta (§ 158b a následující trestního řádu).

Nasvědčují – li prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je – li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, a není – li důvod k jinému postupu dle § 159a či §159b trestního řádu, rozhodne policejní orgán usnesením neprodleně o zahájení trestního stíhání. Tím je zahájena další fáze přípravného řízení, a to vyšetřování. Vyšetřováním se podle § 161 odst. 1 trestního řádu označuje úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby. Vyšetřování bude zpravidla navazovat na prověřování, nemusí však tomu tak být vždy. Nebude tomu tak, bude – li policejní orgán mít k dispozici takové skutečnosti, které umožňují zahájit trestní stíhání neprodleně. Okamžikem oznámení (§137 trestního řádu) usnesení o zahájení trestního stíhání se osoba podezřelá ze spáchání trestného činu stává obviněným (§ 32 trestního řádu) a získává všechna práva, které jí trestní řád přiznává (§ 33 trestního řádu). V rámci trestního stíhání je již také možno učinit některá rozhodnutí, která dříve nejsou možná, jedná se například o rozhodnutí o vazbě dle § 68 trestního řádu, zadržení policejním orgánem podle § 75 trestního řádu, vyšetření duševního stavu obviněného podle §116 odst. 1 trestního řádu a další. Ukončením vyšetřování přípravné řízení končí. Ukončit vyšetřování je možno postoupením věci dle § 171 trestního řádu, zastavením trestního stíhání dle § 172 trestního řádu, některým z odklonů nebo podáním obžaloby státním zástupcem (§176 a násl.trestního řádu). Podáním obžaloby se věc dostává do soudního stadia trestního řízení.

Forma rozšířeného přípravného řízení je určena pro typově nejvíce nebezpečné trestné činy, a to pro ty, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud. Rozsah těchto trestných činů je vymezen v § 17 trestního řádu. Rozšíření se týká pouze časového úseku po zahájení trestního stíhání. Jedná se tedy vlastně o rozšířené vyšetřování. Policejní orgán zde provádí důkazy v rozsahu, který je nezbytný pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce, není přitom vázán podmínkami, za nichž lze provádět výslech svědků podle § 164 odst. 1 trestního řádu. Zároveň je v rozšířeném přípravném řízení stanovena i delší lhůta pro skončení vyšetřování v běžných věcech, a to lhůta šestiměsíční.

Třetí formou přípravného řízení je zkrácené přípravné řízení. Koná se v případě tzv. bagatelních trestných činů, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta při splnění dalších podmínek. Zkrácené přípravné řízení je jádrem této práce, proto o něm bude pojednáno dále.

Úloha státního zástupce v přípravném řízení je zásadní. Státní zástupce je pánem přípravného řízení a je za jeho průběh plně odpovědný. Je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva nestanoví jinak (§ 2 odst. 3 trestního řádu). Je jeho povinností projednávat trestní věci co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a svobodách, jimiž je Česká republika vázána (§ 2 odst. 4, věta druhá trestního řádu).

V průběhu celého přípravného řízení vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti (§174 odst. 1 trestního řádu). K tomu mu trestní řád svěřuje odpovídající oprávnění v závislosti na druhu přípravného řízení.⁵ Je oprávněn ukládat policejnímu orgánu provedení těch úkonů, ke kterým je policejní orgán oprávněn.

Tak je státní zástupce k prověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, oprávněn od policejního orgánu vyžadovat spisy, dokumenty, materiály a zprávy o jeho postupu, může policejním orgánům věci odnímat a přikazovat.

⁵ Císařová, D., Fenyk, J. a kol. – Trestní právo procesní, 4. aktual. vydání, Linde Praha 2006, str. 155

Při výkonu dozoru je státní zástupce oprávněn dávat závazné pokyny policejnímu orgánu k vyšetřování trestných činů, může se zúčastnit provádění úkonů policejního orgánu, vracet věc policejnímu orgánu k doplnění, rušit nezákonná a neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu a může je nahrazovat vlastními, kterýkoliv úkon je oprávněn provést sám. Státní zástupce dále rozhoduje o stížnostech proti rozhodnutí policejního orgánu.

Mezi výlučná oprávnění státního zástupce patří například rozhodování o prodloužení vazby, ponechání ve vazbě, propuštění z vazby, je oprávněn nařídít nebo zrušit zajištění majetku obviněného, provést zajištění nároku poškozeného na náhradu škody nebo je omezit nebo zrušit, nařídít exhumaci mrtvoly, navrhnout vyžádání obviněného z ciziny a provést předběžné šetření v řízení o vydání do ciziny.

Státní zástupce je oprávněn k vyřízení věci v přípravném řízení, a to rozhodnutím o postoupení věci jinému orgánu, zastavením trestního stíhání, či rozhodnutím o odklonech, dále může rozhodnout o přerušení trestního stíhání a zejména podává obžalobu (příp. návrh na potrestání).

Státní zástupce má i další oprávnění udělená mu trestním řádem. Po podání obžaloby se státní zástupce stává stranou v řízení před soudem, jejíž účast u hlavního líčení je povinná.

IV. Zkrácené přípravné řízení

a) novela 265/2001 Sb.

Tzv. velká novela trestního řádu, zákon č. 265/2001 Sb., diferencovala dosud jednotnou strukturu předsoudního stadia trestního stíhání v závislosti na tzv. typové společenské nebezpečnosti deliktu, který je jeho předmětem. Pro nejméně závažné, tzv. bagatelní delikty, bylo zavedeno speciální řízení – Zkrácené přípravné řízení. Týká se té části deliktů, o nichž přísluší konat řízení samosoudci a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 3 léta. Toto stadium bylo velmi zjednodušeno a téměř zcela bylo vyloučeno duplicitní dokazování před a po podání obžaloby. Policejní orgán se v těchto případech má zaměřovat jen na vyhledávání zdrojů potencionálních důkazů, jejichž provedení by měl státní zástupce v řízení před soudem navrhnout. Z tohoto principu je přípustěna

výjimka v podobě neodkladných a neopakovatelných úkonů. Na zkrácené přípravné řízení navazuje po podání návrhu na potrestání u soudu zjednodušené řízení.

Podstatou zkráceného přípravného řízení je rychlé, a neformální objasnění skutku, ve kterém je spatřován trestný čin, zjištění osoby, důvodně podezřelé z jeho spáchání a vyhledání (nikoliv provedení) důkazů. Tím je zároveň také hospodárným. Zkrácené přípravné řízení se koná pouze tehdy, jestliže lze očekávat, že toto řízení bude v několikadenní lhůtě ukončeno a podezřelý bude postaven před soud.

b) povaha úpravy a smysl zkráceného přípravného řízení

Právní úprava zkráceného přípravného řízení se nachází v hlavě desáté, oddílu sedmém, ustanoveních § 179a až §179f trestního řádu. Jde o samostatnou speciální úpravu, která se neodvolává na subsidiární platnost obecné úpravy přípravného řízení, zejména na úpravu postupu před zahájením trestního stíhání. To platí i pro případ § 179b odst. 1, který se v případě provádění procesních úkonů ve zkráceném přípravném řízení odvolává na hlavu devátou a v případě způsobu provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů v tomto řízení na hlavu čtvrtou trestního řádu a je právní normou odkazovací.⁶ Obecná ustanovení § 157 a § 157a trestního řádu se však na zkrácené přípravné řízení vztahují (výjimku tvoří jen zkrácené přípravné řízení konané státním zástupcem, pokud jde o § 157a odst. 2 trestního řádu⁷).⁸

Zkrácené přípravné řízení je určeno pro řešení nejjednodušších trestních věcí, které vzhledem k jeho zákonem stanovené délce lze uplatnit jen u skutkově jednoduchých a důkazně jasných věcí. Je zvláštním způsobem postupu před zahájením trestního stíhání, které se vede proti určité osobě, označované jako podezřelý. V určitých případech mu ovšem v krátkém rozsahu může předcházet prověřování. Trestní stíhání se zahajuje tehdy, je-li návrh státního zástupce na potrestání doručen soudu (§ 314b odst. 1 věta druhá trestního řádu).

Přes svoji rychlost a jednoduchost zachovává úprava zkráceného přípravného řízení všechna práva podezřelého a po podání návrhu na potrestání obviněného, která mu přísluší v standardním trestním řízení. Po podání návrhu na potrestání mu náleží stejná lhůta

⁶ Musil/Kratochvíl/Šámal a kolektiv – Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 626

⁷ § 157a (2) Žádost o odstranění průtahů v řízení nebo závad v postupu státního zástupce vyřizuje státní zástupce bezprostředně vyššího státního zastupitelství.

⁸ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 757

k přípravě na hlavní líčení jako obžalovanému, tedy alespoň pět pracovních dní, v případě zadržení má právo na obhájce, povinná obhajoba je zákonem předepsána v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému. Důraz je v tomto případě navíc také kladen na zaručení práva na spravedlivý proces podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a to jak zachováním práva na rozhodnutí nezávislým a nestranným soudem, tak požadavkem rychlosti přezkoumání věci.

Institut zkráceného přípravného řízení poskytuje možnost, aby tím, že budou urychleně skončeny věci méně závažné trestné činnosti, bylo možno zaměřit se na trestnou činnost závažnou.

c) obecný předpoklad konání zkráceného přípravného řízení, podmínky, překážky

Zkrácené přípravné řízení lze obecně konat pouze konat o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta (§ 179a odst. 1 trestního řádu). Jde tedy o typově méně závažné trestné činy, s nimiž jsou spojeny také menší sankce. Jejich negativní výčet plyne z § 17 trestního řádu. Splnění tohoto obecného předpokladu zakládá pouze možnost, nikoli nutnost konání zkráceného přípravného řízení, jakkoli je jeho využití v co nejširším rozsahu žádoucí. K výše uvedenému obecnému předpokladu zároveň alternativně přistupují podmínky uvedené pod písm. a) a b) v §179a trestního řádu. První podmínkou, uvedenou pod písm. a) je, aby byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté. Přistižení při činu znamená dopadení podezřelého na místě činu při jeho páchání, a to buď orgány činnými v trestním řízení, zpravidla policejním orgánem, anebo kteroukoli další osobou. Přistižení bezprostředně po spáchání činu znamená zastížení nebo dostižení osoby zpravidla po jejím pronásledování z místa činu na základě vizuálního kontaktu nebo sledováním (např. využitím psa nebo technických prostředků, jako je např. záznam videokamerou), nebo přistižení za okolností ukazujících na její účast při činu (např. s věcmi, kterými byl spáchán, nebo z něho pocházejícími).⁹ Druhá podmínka, uvedená pod písm. b) je splněna, jestliže v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 postavit před soud. §179b odst. 4 trestního řádu stanoví, že zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne,

⁹ Šámal, P. Zkrácené přípravné řízení. Trestněprávní revue, 2002, č. 1, str. 7 a 8

kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání. Tato lhůta se tedy vztahuje jak na případy uvedené v §179a odst. 1 písmeno a), tak na případy uvedené v písmenu b). Očekávání, že podezřelého bude možné ve stanovené lhůtě postavit před soud musí být vždy posuzováno vzhledem ke lhůtě dvou týdnů tak, jak je specifikována v § 179b odst. 4 trestního řádu, přestože trestní řád dává v ustanovení §179f odst. 2 písm. a) státnímu zástupci možnost prodloužení této lhůty maximálně o dalších deset dnů. Tato možnost by měla být využívána spíše výjimečně a nelze s ní dopředu kalkulovat při řešení otázky zda zahájit či nezahájit úkony zkráceného přípravného řízení. Hlavní roli při zvažování zda konat zkrácené přípravné řízení by měla hrát zjevná skutková jednoduchost, potřeba použití nečetných jednoduchých běžných prostředků objasňování a prověřování, bez nutnosti znaleckých posudků či odborných vyjádření či jiných složitých úkonů. Všechny tyto předpoklady je třeba posuzovat samostatně, je chybný závěr, že typově méně závažný trestný čin je vždy zároveň také důkazně jednoduchý.¹⁰

Zákon dále v § 179f odst. 1 stanoví překážky, které brání konání nebo pokračování zkráceného přípravného řízení. Jedná se o případ kdy: a) je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo b) jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování. Další překážka bránící provedení zkráceného přípravného řízení je naznačena v §179c odst. 3 trestního řádu. Přestože znění tohoto ustanovení by bylo možno vyložit tak, že se může uplatnit až poté, co policejní orgán předloží stručnou zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení státnímu zástupci, lze dovést, že státní zástupce je kdykoli v průběhu zkráceného přípravného řízení oprávněn rozhodnout o tom, že věc se předává policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 trestního řádu k zahájení trestního stíhání, a to tehdy, kdy skutek, pro který se vedlo zkrácené přípravné řízení má být správně posouzen podle jiného ustanovení zákona, než podle jakého jej posuzoval policejní orgán, a vzhledem k tomuto odchylnému posouzení nelze zkrácené přípravné řízení konat, neboť státní zástupce může k tomuto závěru dospět kdykoli za konání zkráceného přípravného řízení, např. poté, co mu byl od policejního orgánu doručen záznam o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení.¹¹

¹⁰ Musil/Kratochvíl/Šámal a kolektiv – Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 628

¹¹ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 763

Spornou se stala otázka, zda je konání zkráceného přípravného řízení obligatorní v případě, kdy je splněn jak obecný předpoklad, dále některá z podmínek konání zkráceného přípravného řízení a zároveň neexistuje žádná z překážek zkráceného přípravného řízení. Tomuto výkladu nasvědčuje úprava v závazném pokynu policejního prezidenta č. 130/2001, kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkolů v trestním řízení. Ten v čl. 94 odst. 1 uvádí, že policejní orgány jsou povinny konat zkrácené přípravné řízení vždy, jsou-li splněny zákonné podmínky. S tímto výkladem však nelze bezesbytku souhlasit, přestože využívání institutu zkráceného přípravného řízení v co největším počtu případů je jistě žádoucí, mohou nastat situace téměř neřešitelné. Jedná se například o případy, kdy bude dodatečně zjištěno, že je třeba vyžádat znalecký posudek, přestože původně byly podmínky konání zkráceného přípravného řízení splněny, a vinou toho nebude možno podezřelého v zákonné lhůtě postavit před soud. Stejně tak se může stát, že se objeví závažné pochybnosti o tom, zda je podezřelý skutečným pachatelem předmětného trestného činu. Je proto namístě závěr, že jestliže budou dány potřebné podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení, je dán poměrně široký prostor pro úvahu jak policejního orgánu, tak i státního zástupce a pro přihlídnutí ke konkrétním okolnostem případu.¹²

d) uplatnění základních zásad trestního řízení

Základní zásady trestního řízení upravuje trestní řád ve svém § 2. Všechny tyto zásady včetně práva na spravedlivý proces¹³ se ve zkráceném přípravném řízení či na něj navazujícím zjednodušeném řízení soudním uplatní, je však vhodné některé z nich akcentovat. Zásadou, která se ve zkráceném přípravném řízení uplatňuje více než ve standardním řízení, je zásada rychlosti a hospodárnosti (§2 odst. 4 trestního řádu). Celá úprava institutu zkráceného přípravného řízení byla do trestního řádu vložena zejména z toho důvodu, aby se bagatelní kriminalita řešila co nejrychleji, je-li to v konkrétním případě možné, a tím se řízení stává také hospodárnějším. Lhůty, které trestní řád pro konání zkráceného přípravného řízení stanoví, jsou relativně krátké a mají být zárukou co nejrychlejšího vyřízení věci. Zároveň zůstává více času a prostoru pro řešení závažnější kriminality. Dále je bezesbytku uplatněna zásada vyhledávací (§2 odst. 5 trestního řádu). Je povinností orgánů činných v trestním řízení, aby stejně pečlivě i bez návrhu stran objasňovaly okolnosti ve prospěch i v neprospěch osoby,

¹² tamtéž

¹³ čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

proti níž se řízení vede. Důkazy je třeba ve zkráceném přípravném řízení vyhledat, nicméně jejich provádění je ponecháno řízení před soudem. I zde se tedy projevuje hospodárnost řízení. Platí zde však výjimka v podobě neodkladných a neopakovatelných úkonů. Také zásada obžalovací (§2 odst. 8 trestního řádu) platí ve zkráceném přípravném řízení. Řízení před soudem je možné výlučně zahájit na základě návrhu na potrestání podaného státním zástupcem. V neposlední řadě je třeba zmínit i zásadu zajištění práva podezřelého na obhajobu (§2 odst. 13 trestního řádu), o níž bude pojednáno níže.

e) lhůty

§ 179b odst. 4 trestního řádu stanoví, že zkrácené přípravné řízení musí být skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k trestnímu stíhání. Tato lhůta je stanovena pro skončení celého zkráceného přípravného řízení včetně vyřízení věci v něm. Je to tedy lhůta společná jak pro policejní orgán, tak pro státního zástupce. Její počátek je tedy stanoven na okamžik, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k zahájení trestního stíhání. Takovým podnětem je i doručení pokynu státního zástupce ke konání zkráceného přípravného řízení, může jím být i den vydání záznamu o zahájení úkonů trestního (zkráceného přípravného) řízení. Lhůta končí podáním návrhu na potrestání soudu nebo jiným rozhodnutím podle § 179c odst. 1, 2 písm. b) až i) a § 179e věty za středníkem, trestního řádu nebo opatřením podle § 179c odst. 3, § 179f odst. 2 písm. b) a c), trestního řádu, jakož i marným uplynutím této lhůty. Pravidlem je, že v této lhůtě musí být zkrácené přípravné řízení ukončeno. Nestane-li se tak, mělo by následovat zahájení trestního stíhání a vyšetřování. Tento postup by však mohl v některých případech řízení nepřiměřeně prodloužit, proto trestní řád v § 179f, odst. 2, písm. a) umožňuje státnímu zástupci, aby s přihlédnutím k okolnostem případu prodloužil lhůtu, v níž je třeba zkrácené přípravné řízení skončit, nejvýše však o 10 dnů. Tento postup by však měl být užit jen výjimečně, a to zejména tehdy, když jsou potřebné úkony proveditelné v krátké době a lze důvodně očekávat, že povedou ke skončení zkráceného přípravného řízení. O prodloužení lhůty rozhodne státní zástupce opatřením, které neprodleně doručí policejnímu orgánu. Při stanovení prodloužené lhůty dbá zároveň státní zástupce na to, aby policejní orgán předložil spis se zprávou o výsledku zkráceného přípravného řízení nejpozději tři dny před jejím skončením tak, aby stihl příslušný spis prostudovat a zkrácené přípravné řízení ve lhůtě skončit (např. podáním návrhu na potrestání).

Dojde-li k zadržení podezřelé osoby, která nebude ze zadržení propuštěna, předá ji policejní orgán spolu se zprávou o výsledku zkráceného přípravného řízení státnímu zástupci. Státní zástupce je pak povinen předat zadrženou osobu do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání (§ 179e trestního řádu). Jinak rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného.

f) postup policejního orgánu¹⁴

Zkrácené přípravné řízení konají policejní orgány uvedené v § 12 odst. 2 trestního řádu, jsou to tedy především útvary Policie České republiky, stejné postavení mají i pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a pověřené orgány Vězeňské služby České republiky ve věcech jejich příslušníků. Postavení policejního orgánu mají i pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvodu zboží, dále porušením právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech ES, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, a v případech porušení předpisů daňových, jsou-li celní orgány správcem daně podle zvláštních předpisů. Příslušnost útvaru Ministerstva vnitra pro inspekční činnost, pověřeného orgánu Bezpečnostní informační služby a pověřeného orgánu Úřadu pro zahraniční styky a informace je vzhledem k ustanovení § 179a odst. 3 trestního řádu vyloučena, neboť zde koná zkrácené přípravné řízení státní zástupce.

Příslušnost útvarů Policie České republiky blíže specifikuje čl. 3 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 130/2001. Zkrácené přípravné řízení tedy konají zejména policejní orgány obvodních (místních) oddělení a oddělení železniční policie, dále dopravních inspektorátů, oddělení dopravních nehod Policie České republiky správy hlavního města Prahy a dálničních oddělení¹⁵. Policejní orgán, kterému byl trestný čin oznámen, nebo jím zjištěn či objasněn, může věc předat jinému policejnímu orgánu jen po jeho předchozím souhlasu nebo na základě rozhodnutí nejbližšího společně nadřízeného vedoucího pracovníka a po projednání se státním zástupcem.

Přestože Závazný pokyn policejního prezidenta č. 130/2001 stanoví, že policejní orgány jsou povinny konat zkrácené přípravné řízení vždy, kdy jsou splněny zákonné podmínky, je třeba mít na mysli limitování tohoto ustanovení tak, jak bylo uvedeno výše pod bodem IV., písm. c)

¹⁴ Postup policejního orgánu se řídí Závazným pokynem policejního prezidenta ze dne 30.11.2001, kterým se upravuje postup Policie České republiky při plnění úkolů v trestním řízení č. 130/2001

¹⁵ tyto ve věcech trestných činů spáchaných porušením zákona o silničním provozu (361/2000 Sb.)

této práce. Při konání zkráceného přípravného řízení postupují policejní orgány podle hlavy deváté trestního řádu, tedy dle ustanovení upravujících postup před zahájením trestního stíhání. Úkony uvedené v hlavě čtvrté trestního řádu, upravující zajištění osob, věci a jiných majetkových hodnot, mohou provést pouze jako neodkladné nebo neopakovatelné. Přestože trestní řád výslovně neřeší způsob zahájení zkráceného přípravného řízení, dává procesní úprava dvě základní možnosti zahájení zkráceného přípravného řízení. Stane se tak buď provedením neodkladného úkonu s tím, že se záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepiše až následně se současným učiněním záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení, nebo přímo sepsáním záznamu o zahájení úkonu trestního řízení se současným učiněním záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení.¹⁶ V případě, že důvody pro konání zkráceného přípravného řízení nastanou až v průběhu prověřování podnětu k trestnímu stíhání, jedná se tedy o případ dle § 179a odst. 1, písm. b) trestního řádu, učiní se záznam o tom, že nadále bude konáno zkrácené přípravné řízení.¹⁷ Záznam o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení obsahuje zejména datum přijetí trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání, popis skutku, předpokládanou právní kvalifikaci, je-li známa, a označení podezřelé osoby, dále je v něm uvedeno, že bude konáno zkrácené přípravné řízení. Záznam o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení odešle policejní orgán státnímu zástupci zpravidla zároveň s protokolem o výslechu podezřelého, obsahujícím i sdělení podezření a jeho poučení. Pokud by byl státnímu zástupci doručován jen záznam o zahájení úkonů trestního řízení a teprve dodatečně by policejní orgán rozhodl o tom, že ve věci bude konáno zkrácené přípravné řízení, policejní orgán tuto skutečnost neprodleně sdělí státnímu zástupci vhodným způsobem (např. telefonicky). Veškerá dožádání, která policejní orgány v souvislosti se zkráceným přípravným řízením činí, označují stupněm naléhavosti „PILNÉ“. V rámci objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je třeba v co nejkratší době shromáždit podklady pro podání návrhu na potrestání nebo jiné rozhodnutí. O úpravě dokazování a zajištění osob a věci bude pojednáno níže. Nejpozději na počátku prvního výslechu je třeba podezřelému sdělit, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Fakticky jde o sdělení podezření, které obsahuje sdělení skutku, který je předmětem podezření, a sdělení právní kvalifikace

¹⁶ Musil/Kratochvíl/Šámal a kolektiv – Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 630

¹⁷ tamtéž

trestného činu, který je v tomto skutku spatřován. Sdělení podezření má charakter opatření¹⁸ (nevydává se o něm rozhodnutí, ale učiní se pouze záznam do protokolu), a proto proti němu není přípustná stížnost. Sdělení podezření ve zkráceném přípravném řízení je obdobné usnesení o zahájení trestního stíhání. Zkrácené přípravné řízení je od tohoto okamžiku vedeno proti určité osobě, která může uplatnit práva podezřelého. Sdělení podezření určuje předmět trestního řízení. Omezeně lze sdělení podezření považovat za podmínku pro provádění některých omezujících opatření vůči podezřelému, zejména zadržení osoby podezřelé. Odlišnosti od usnesení o zahájení trestního stíhání spočívají v tom, že sdělením podezření pro trestný čin se nepřerušuje promlčení trestního stíhání. Další odlišnost spočívá v tom, že pokud podezřelý pokračuje v jednání, pro které mu bylo sděleno podezření, neposuzuje se takové jednání jako nový skutek. V případě, že by se v průběhu zkráceného přípravného řízení zjistilo podezření z dalšího skutku trestného činu, je nutno sdělit nové podezření.

O sdělení podezření se učiní záznam do protokolu. Opis záznamu doručí policejní orgán podezřelému a jeho obhájci zašle jej též do 48 hodin státnímu zástupci. Na postup při výslechu podezřelého se přiměřeně užijí ustanovení o výslechu obviněného. I ve zkráceném přípravném řízení je možno využít operativně pátracích prostředků podle § 158b a násl., s výjimkou použití agenta, neboť to vylučuje okruh trestných činů, pro které je tento prostředek určen. Jedná se tedy o předstíraný převod a sledování osob a věcí. Dále je možno vyžádat si odborná vyjádření dle §105 odst. 1 trestního řádu. Znalecké posudky jsou vzhledem ke své časové náročnosti téměř vyloučeny. Výpovědi osob jsou získávány ve formě vysvětlení, o jejichž obsahu se sepisují úřední záznamy (§158 odst. 3,5). Realizace výslechu svědka a rekoncidence bude ve zkráceném přípravném řízení poměrně vzácná, a to pouze v podobě neodkladného a neopakovatelného úkonu.

Zkrácené přípravné řízení skončí policejní orgán tak, aby státní zástupce mohl ve lhůtě stanovené zákonem doručit soudu návrh na potrestání. Ve zkráceném přípravném řízení se nekoná prostudování spisu, což nebrání tomu, aby podezřelý a jeho obhájce nahlédli do spisu. Nerozhodne – li policejní orgán po skončeném zkráceném přípravném řízení o odložení věci, sepíše stručnou zprávu o jeho výsledku, která obsahuje data podezřelého, případně též s údaji o zadržení, popis skutku, právní kvalifikaci, seznam důkazů nebo jejich nositelů, případně návrhy na odklony v trestním řízení, návrhy na alternativní druhy trestů, ochranná opatření,

¹⁸ Novotný / Růžička a kol. – Trestní kodexy, EUROUNION, s.r.o., Praha 2002, str. 1027; dále Musil / Kratochvíl / Šámal a kolektiv – Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 631, dále Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H.Beck 2003, str. 772

apod. Tuto zprávu předá policejní orgán státnímu zástupci společně se všemi písemnostmi a věcmi shromážděnými v průběhu zkráceného přípravného řízení.

Policejní orgán může věc odložit usnesením z důvodů uvedených v § 159a odst. 1 až 4. Přestože trestní řád v ustanovení § 179c odst. 1 výslovně nezmiňuje možnost odevzdání věci příslušnému orgánu k projednání přestupku nebo jiného správního deliktu nebo ke kázeňskému či kárnému projednání, lze se domnívat, že je tato možnost rovněž připuštěna, a to také vzhledem k tomu, že ustanovení § 179c odst. 1 odkazuje na § 159a odst. 1 až 4, kde je odevzdání věci rovněž zmiňováno. Toto řešení také logicky vyplývá z toho, že ve standardním přípravném řízení je policejní orgán k odevzdání věci oprávněn, přestože se jedná o věci typově závažnější. Více viz písm. k) tohoto článku.

g) dozor státního zástupce¹⁹

Ve věcech, ve kterých je konáno zkrácené přípravné řízení, má státní zástupce dominantní roli a vykonává zde dozor nad zachováním zákonnosti, byť s četnými odlišnostmi vyvolanými menší závažností těchto věcí. Tento dozor je oproti standardnímu přípravnému řízení v některých směrech oslaben.²⁰ Postup státního zástupce při výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti ve zkráceném přípravném řízení je upraven v Pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 12/2003, a to především v části třetí.

Státní zástupce je dle § 157 odst. 2 věty první trestního řádu oprávněn vydat pokyn policejnímu orgánu, aby ve věci bylo konáno zkrácené přípravné řízení. Toto ustanovení samozřejmě poskytuje státnímu zástupci i možnost, aby vydal pokyn, aby ve věci zkrácené přípravného řízení konáno nebylo, zejména pro některou z překážek pro jeho konání. Zejména tento negativní pokyn by však měl státní zástupce náležitě odůvodnit. Je totiž žádoucí, aby byl institut zkráceného přípravného řízení využíván v co největší míře a státní zástupce by měl tento trend podporovat²¹. Pokyn, aby policejní orgán, který dosud konal zkrácené přípravné řízení, věc neprodleně předal orgánu příslušnému ke konání vyšetřování, vydá státní zástupce zejména tehdy, jestliže má být skutek, pro který se má vést zkrácené přípravné řízení, správně posouzen podle jiného ustanovení zákona, než podle jakého jej zamýšlí posuzovat policejní

¹⁹ upravuje Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř. č. 12/2003 ze dne 19.12.2003

²⁰ Novotný / Růžička a kol. – Trestní kodexy, EUROUNION, s.r.o., Praha 2002, str. 1021

²¹ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 764

orgán, a vzhledem k odchylnému právnímu posouzení nelze zkrácené přípravné řízení konat (§179c odst. 3 trestního řádu), dále tehdy, nastane-li již v této době některá z okolností uvedených v § 179f odst. 1 trestního řádu, vyvstane-li důvodná pochybnost ohledně přičetnosti osoby, proti níž by zkrácené přípravné řízení mělo být konáno a podání znaleckého posudku z odvětví psychiatrie vylučuje dodržení lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení, nebo tehdy, jestliže konání zkráceného přípravného řízení brání skutečnost, že bude třeba provést důkaz nebo vykonat úkon takové povahy, že skončení zkráceného přípravného řízení v zákonné lhůtě zjevně nepřichází v úvahu. Vydává-li státní zástupce závazný pokyn k postupu ve zkráceném přípravném řízení, určí zpravidla policejnímu orgánu lhůtu pro provedení příslušných úkonů tak, aby mu byla předložena zpráva o výsledku zkráceného přípravného řízení nejméně 3 dny před skončením lhůty uvedené v § 179b odst. 4 trestního řádu, nebo pokud předtím prodloužil lhůtu pro skončení zkráceného přípravného řízení, nejméně 3 dny před skončením této lhůty.

Státní zástupce zjišťuje stav zkráceného přípravného řízení informacemi vyžadovanými od policejního orgánu, prověrky provádí jen zcela výjimečně a jen pokud je to nezbytné k zajištění včasného skončení věci. Vyloučeny samozřejmě nejsou ani konzultace stavu zkráceného přípravného řízení. Oproti standardnímu přípravnému řízení se prostředky a metody výkonu dozoru ve zkráceném přípravném řízení vyznačují výrazně vyšší neformálností v kontaktu státního zástupce a osoby služebně činné v policejním orgánu, který zkrácené přípravné řízení koná. Státní zástupce se zúčastní úkonu ve zkráceném přípravném řízení jen zcela výjimečně, je-li jeho účast nezbytná k zajištění skončení věci ve stanovené lhůtě. Účast státního zástupce na úkonech zkráceného přípravného řízení se v podstatě nepředpokládá. Vrací-li státní zástupce věc ve zkráceném přípravném řízení policejnímu orgánu k doplnění, postupuje podle § 179c odst. 2 písm. i) trestního řádu – tedy opatřením vrátí věc policejnímu orgánu, je-li třeba v rámci zkráceného přípravného řízení provést další úkon. Toto ustanovení může být aplikováno jen tehdy, pokud ve věci je třeba provést jeden nebo i více úkonů, které však bude možno provést ve stanovené lhůtě. Takovýmto úkonem tedy nebude např. znalecký posudek, který je úkonem časově náročným. Shledá-li státní zástupce nezákonným nebo neodůvodněným rozhodnutí nebo opatření policejního orgánu o odložení nebo odevzdání věci podle § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu a má-li být nadále konáno zkrácené přípravné řízení, státní zástupce takové rozhodnutí nebo opatření zruší za použití § 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu tak, aby věc bylo možno skončit ještě v zákonných lhůtách, jinak nařídí zahájení trestního stíhání nebo uloží předání věci policejnímu

orgánu k zahájení trestního stíhání. Tato zrušená nezákonná nebo neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu může nahrazovat vlastními, u usnesení o odložení věci tak může učinit do 30 dnů od doručení.

Státní zástupce může provést jednotlivý úkon ve zkráceném přípravném řízení, může konat celé zkrácené přípravné řízení i v jiných případech než podle § 179a odst. 3 trestního řádu (§ 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu). K tomuto závěru lze dospět analogickou aplikací § 174 odst. 2 trestního řádu. Má-li státní zástupce možnost nejenom objasňovat povahu podání označeného jako trestní oznámení, ale i provést jednotlivý úkon v prověřování, je tím dáno, že by měl mít stejnou možnost provádět i jednotlivé úkony ve zkráceném přípravném řízení. Vrácení věci policejnímu orgánu by totiž v některých případech mohlo vést k tomu, že by zákonné lhůty nebylo možno dodržet.²² Oproti standardnímu přípravnému řízení se ve zkráceném přípravném řízení neuplatní přibrání konzultanta. Je tomu tak proto, že ustanovení § 158e odst. 1 trestního řádu, jež přibrání konzultanta upravuje, hovoří o závažných nebo skutkově složitých věcech, ve kterých není možno konat zkrácené přípravné řízení.

Dozor státního zástupce nad zachováváním zákonnosti počíná tehdy, když se státní zástupce dozví o tom, že je ve věci konáno zkrácené přípravné řízení, nejčastěji od doručení záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení, případně doručením protokolu o neodkladném nebo neopakovatelném úkonu. Státní zástupce by měl dbát, aby byl bezodkladně po vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem informován o případech, kdy zamýšlí konat zkrácené přípravné řízení, jakož i o počátku běhu lhůty pro ukončení zkráceného přípravného řízení, dále aby okruh věcí, v nichž má být toto řízení konáno, odpovídal zákonnému účelu a aby šlo o věci, v nichž je reálný předpoklad, že mohou být skončeny ve stanovené lhůtě.

Státní zástupce ihned po doručení sdělení podezření přezkoumá, zda podezřelému bylo řádně sděleno, že spáchání jakého skutku je podezírán a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Vždy také ověří, zda je splněn obecný předpoklad a podmínky konání zkráceného přípravného řízení, zejména zda jde o trestný čin, o němž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Dále přezkoumá, zda byl podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, a v případě, kdy je zkrácené přípravné řízení konáno dle § 179a odst. 1 písm. b) trestního řádu, zda lze očekávat, že podezřelého bude možné v zákonné lhůtě postavit před

²² Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 768

soud. V případě, že sdělení podezření vzbuzuje vážné pochybnosti o své zákonnosti nebo odůvodněnosti, státní zástupce neprodleně přezkoumá spisový materiál. V případě, že se tyto pochybnosti potvrdí, státní zástupce opatření, jímž bylo sděleno podezření, zruší. Poté vrátí policejnímu orgánu spisový materiál společně s pokyny o dalším postupu.

h) práva podezřelého a účast obhájce

Zkrácené přípravné řízení je možno konat pouze proti určité osobě, kterou trestní řád označuje jako podezřelého. O tom, kdy se osoba, proti které se řízení vede, stane podezřelým, se vedou v odborné literatuře spory. Dle prvního názoru se osoba stává podezřelým okamžikem zahájení zkráceného přípravného řízení, tedy buď provedením neodkladného úkonu nebo sepsáním záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení.²³ Dle druhého názoru se podezřelým stává osoba, které bylo sděleno podezření, a teprve od tohoto okamžiku má stejná práva jako obviněný.²⁴ Autorka této práce se přiklání ke druhému uvedenému názoru. Podezřelý totiž může svá práva uplatnit až v okamžiku, kdy se dozví ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován.

Dále je třeba ještě odlišit podezřelého pro účely zkráceného přípravného řízení ve smyslu uvedeném výše a podezřelého, kterým je dle § 76 odst. 1 trestního řádu ten, kdo byl zadržen, pokud proti němu nebylo dosud zahájeno trestní stíhání podle §160 trestního řádu. Tato osoba má některá práva stejná jako obviněný (§ 76 odst. 5,6 trestního řádu), a to již od okamžiku zadržení. Procesní práva zadrženého podezřelého se však odvíjejí od faktu zadržení. U zadržené osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, proti které je konáno zkrácené přípravné řízení (bylo jí sděleno podezření), se uplatní úprava v §179b odst. 2 větě druhé a třetí trestního řádu (která je fakticky shodná s úpravou v §76 odst. 5,6 trestního řádu). Nenastává zde proto žádná kolize procesních režimů u zadržené podezřelé osoby, ohledně níž je konáno standardní

²³ Musil/Kratochvíl/Šámal a kolektiv – Trestní právo procesní, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 634

²⁴ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003 str. 773, stejný názor zastává i Doc. Vantuch ve svém článku Právo na obhajobu v předsoudní fázi trestního řízení po 1.1.2002 – Trestněprávní revue 5/2002, dále srov. Jelínek, J. a kol. – Trestní zákon a trestní řád, 24. aktual. vydání, Linde Praha 2006 str. 201, dále D. Císařová a kol. – Trestní právo procesní, 4. aktual. vydání, Linde Praha 2006, str. 165 a další

přípravné řízení, a zadržené podezřelé osoby, ve vztahu k níž se vede zkrácené přípravné řízení.²⁵

§179b odst. 2 trestního řádu přiznává podezřelému²⁶ stejná práva jako obviněnému. Tato jsou upravena v § 33 a násl. trestního řádu.

Podezřelý má tedy právo se vyjádřit ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat. Může uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti. Mezi tato práva patří také právo zvolit si obhájce a radit se s ním i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení, za splnění podmínek § 33 odst. 2 trestního řádu má podezřelý právo na bezplatnou obhajobu. Zadržený podezřelý má právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Pokud si podezřelý, který nebude propuštěn ze zadržení, ale bude předán s návrhem na potrestání soudu k provedení zjednodušeného řízení, ve stanovené lhůtě obhájce nezvolí, je třeba mu obhájce ustanovit. O tom je třeba podezřelého před jeho výslechem poučit a poskytnout mu plnou možnost uplatnění jeho práv. Podezřelého ze spáchání trestného činu je třeba vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Tím získává podezřelý možnost plně využít svých práv, a to zejména vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu. O sdělení podezření učiní policejní orgán konající zkrácené přípravné řízení záznam do protokolu. Opis záznamu doručí podezřelému a jeho obhájci a do 48 hodin jej zašle též státnímu zástupci. Na postup při výslechu podezřelého se poměrně užijí ustanovení o výslechu podezřelého.

O nutné obhajobě ve zkráceném přípravném řízení v dalších případech se objevily dva protichůdné názory. První z nich, který např. zastával ve svém usnesení sp. zn. 4 To 151/2002 Krajský soud v Brně, tvrdil, že ustanovení § 36 trestního řádu nelze v případě podezřelého aplikovat, neboť ve věci nebylo zahájeno trestní stíhání. Dle ustanovení § 36 odst. 1 trestního řádu se nutná obhajoba týká pouze osoby obviněného a do doručení návrhu na potrestání soudu ji nelze použít. Naproti tomu druhý názor použití nutné obhajoby v případech podle § 36 trestního řádu připouští s odůvodněním, že v případě zkráceného přípravného řízení náleží podezřelému stejná práva jako obviněnému. Toto stanovisko je zastáváno např. ve stanovisku nejvyšší státní zástupkyně č. 9/2002 Sb, dále je zastáváno rovněž v čl. 90 odst. 1 Pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 12/2003, který stanoví, že obhájce je třeba ustanovit pouze v případech uvedených v § 179b odst. 2 větě třetí tr. ř., dále tehdy, pokud by výjimečně ve zkráceném přípravném řízení vznikl jiný důvod nutné obhajoby (§36 tr. ř.) a

²⁵ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003 str. 774

²⁶ rozuměj podezřelý pro účely zkráceného přípravného řízení

byly-li by nadále důvody pro konání zkráceného přípravného řízení, a ostatními autory.²⁷ Lze říci, že druhý názor je obecně přijímán za správný. § 179b odst. 2 trestního řádu stanoví, že pokud si zadržený podezřelý, který nebude propuštěn ze zadržení, ale bude předán s návrhem na potrestání soudu k provedení zjednodušeného řízení, ve stanovené lhůtě obhájce nezvolí, je třeba mu obhájce na dobu, po kterou trvají důvody zadržení, ustanovit. Toto ustanovení lze vykládat jako přidání nového důvodu nutné obhajoby k důvodům uvedeným v § 36 trestního řádu. I s ohledem na to, že nutná obhajoba tvoří součást práva na obhajobu a že zákonodárce obdařil podezřelého právem na obhajobu včetně volby obhájce, nelze podezřelému přiznat jen určitou část práva na obhajobu, jímž je nadán obviněný. Tento závěr je třeba podpořit i argumentem, že určité úkony realizované v přípravném řízení mohou být následně v hlavním líčení použity jako důkazy.²⁸ Nutná obhajoba se uplatní od okamžiku sdělení podezření, a to v případě jde-li o podezřelého: a) který je ve vazbě v jiné trestní věci, b) nachází se ve výkonu trestu odnětí svobody, c) je na pozorování ve zdravotnickém ústavu, d) byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo byla-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, e) považuje-li to státní zástupce za nutné, zejména proto, že vzhledem k tělesným nebo duševním vadám podezřelého má pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit (v tomto případě by však mělo být spíše konáno vyšetřování – viz. rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 4 To 116/2002 ze dne 2.4.2002). Zároveň samozřejmě platí i výše uvedený případ upravený v § 179b odst. 2 trestního řádu.

V případě, že je zkrácené přípravné řízení vedeno proti mladistvému, je nutno použít úpravu obsaženou v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, konkrétně v jeho § 42 odst. 2, který mimo jiné stanoví, že mladistvý musí mít obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu provedeny úkony podle trestního řádu, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Aplikace nutné obhajoby je zde tedy vázána na zahájení trestního řízení, z čehož jednoznačně vyplývá, že pokud je vedeno zkrácené přípravné řízení proti mladistvému, musí tento mít obhájce již v této fázi řízení.²⁹

Obhájci se umožní účast při výslechu podezřelého. Účast při jiných úkonech bude přicházet v úvahu spíše výjimečně vzhledem k tomu, že většina úkonů prováděných ve zkráceném přípravném řízení se provádí bez účasti obhájce a lze je za podmínek uvedených v § 314d

²⁷ srov. Hrnčířík, T. – Nutná obhajoba podezřelého ve zkráceném přípravném řízení – Trestní právo 2/2006, dále Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003 str. 774-5

²⁸ Hrnčířík, T. – Nutná obhajoba podezřelého ve zkráceném přípravném řízení – Trestní právo 2/2006 str. 12

²⁹ tamtéž

odst. 2 poslední věta trestního řádu přečíst ve zjednodušeném řízení před samosoudcem. Návrh na opakování úkonů provedených výjimečně v prověřování za podmínek § 158 odst. 8 trestního řádu obhájce ve zkráceném přípravném řízení učinit nemůže vzhledem k tomu, že trestní stíhání se zahajuje až doručením návrhu na potrestání soudu.

V rámci zhodnocení účasti obhájců ve zkráceném přípravném řízení je však třeba konstatovat, že tato je spíše výjimečná. Dle ustálené soudní praxe bývá obhájce přítomen až u úkonů soudu po podání návrhu na potrestání, s výjimkou případů nutné obhajoby – tedy pokud je podezřelým osoba mladistvá, případně osoba ve vazbě či ve výkonu trestu.³⁰

i) dokazování

Co se dokazování týče, § 179b odst. 1 trestního řádu stanoví, že orgán konající zkrácené přípravné řízení provádí úkony podle hlavy deváté trestního řádu (tedy úkony v rámci postupu před zahájením trestního stíhání). Způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádí pouze neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Orgány činné v trestním řízení postupují tedy v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, upraveného v § 158 a násl. trestního řádu. Nejprve dojde k sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení se současným učiněním záznamu o zahájení úkonů zkráceného přípravného řízení, hrozí-li však nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepiše až po provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů. K objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. V rámci toho je oprávněn, kromě úkonů uvedených v hlavě deváté, zejména³¹:

- a) vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,
- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky (jejich použití je však ve zkráceném přípravném řízení téměř vyloučeno vzhledem k jejich časové náročnosti a vzhledem k tomu, že pojmovým znakem zkráceného přípravného řízení je skutková i důkazní jednoduchost, není však vyloučeno zadat znalci znalecký posudek k vypracování s tím, že ho podá ústně do protokolu v hlavním líčení ve zjednodušeném řízení před soudem³²),
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu,

³⁰ Zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o činnosti státního zastupitelství za rok 2005

³¹ § 158 odst. 3 trestního řádu

³² Šámal, P. – Zkrácené přípravné řízení, Trestněprávní revue 1/2002, str. 9

- e) vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 trestního řádu provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu
- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v § 114 trestního řádu snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu,
- g) za podmínek stanovených v § 76 trestního řádu zadržet podezřelou osobu,
- h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 trestního řádu³³ činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,
- i) způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle trestního řádu jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.

Dále lze použít některý z operativně pátracích úkonů, uvedený v § 158b až 158d trestního řádu, použití agenta je vzhledem k tomu, že § 158e odst. 1 trestního řádu stanoví, že útvar Policie České republiky je oprávněn použít agenta pouze, je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin, pojmově vyloučeno. Jedná se tedy o tyto operativně pátrací prostředky: předstíraný převod a sledování osob a věcí. I jejich použití však bude ve zkráceném přípravném řízení spíše vyloučené, vzhledem k jejich časové náročnosti a povaze trestných činů, pro které se zkrácené přípravné řízení koná.

Základním důkazním prostředkem k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení z odborného hlediska by mělo být odborné vyjádření.³⁴

Co se týče výpovědi osob, bude ve zkráceném přípravném řízení docházet nejčastěji k podání vysvětlení dle § 158 odst. 3, písm. a) trestního řádu, jakožto základnímu způsobu pro zachycení obsahu výpovědi svědka. Lze však také provést výslech svědka dle § 158a trestního řádu, a to jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon za účasti soudce. Dále přichází v úvahu rekognice.

Výslech podezřelého bude konán pravidelně. Podle § 179b odst. 3 trestního řádu je třeba podezřelého ze spáchání trestného činu v průběhu zkráceného přípravného řízení vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. O tom učiní orgán konající zkrácené přípravné řízení

³³ ustanovení upravující vydání a odnětí věci, zajištění peněžních prostředků na účtu, zaknihovaných cenných papírů, nemovitostí a jiné majtkové hodnoty

³⁴ Šámal, P. – Zkrácené přípravné řízení, Trestněprávní revue 1/2002, str. 8-9

záznam do protokolu o výslechu. Sdělení skutku a jeho právní kvalifikace by mělo obsahovat rovněž odůvodnění, aby bylo dodrženo ustanovení čl. 6 bodu 3 písm. a) EÚLP, který stanoví, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, musí být neprodleně v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu.³⁵ Opis záznamu doručí policejní orgán podezřelému a jeho obhájci, dále zašle opis záznamu nejpozději do 48 hodin též státnímu zástupci. Nejpozději v tomto okamžiku se tedy státní zástupce dozví, že je konáno zkrácené přípravné řízení.

Na výslech podezřelého se přiměřeně použijí ustanovení o výslechu obviněného, jedná se o § 91 až 95 trestního řádu. Podezřelý musí být poučen o svých právech, obsah poučení se zaznamená do protokolu. Výslech podezřelého se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost. Podezřelému musí být dána možnost se ke sdělení podezření podrobně vyjádřit, zejména souvisle vyličit skutečnosti, které jsou předmětem sdělení podezření, uvést okolnosti, které podezření zeslabují nebo vyvracejí, a nabídnout o nich důkazy. Podezřelému mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasností nebo rozporů. Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností (tzv. kaptiozní otázky), nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět (tzv. sugestivní otázky). Podezřelému může být dovoleno, aby dříve, než dá odpověď, nahlédl do písemných poznámek, jež musí vyslychajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí, tato okolnost musí být poznamenána do protokolu. Má-li se výslechem zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci, vyzve se podezřelý, aby ji popsal, teprve pak mu má být osoba nebo věc ukázána, a to zpravidla mezi několika osobami nebo několika věcmi téhož druhu. Je-li toho třeba k zjištění pravosti rukopisu, může být podezřelý vyzván, aby napsal potřebný počet slov, k tomu však nesmí být žádným způsobem donucován. Podezřelý je však povinen vždy strpět úkony potřebné k tomu, aby se zjistila jeho totožnost. O výpovědi podezřelého se sepisuje protokol, zpravidla dle diktátu vyslychajícího, v přímé řeči a pokud možno doslova.

j) zajištění osob a věcí ve zkráceném přípravném řízení

³⁵ tamtéž

Provádění zajišťovacích opatření ve zkráceném přípravném řízení přichází v úvahu spíše výjimečně.³⁶

Co se týče zajištění věcí ve zkráceném přípravném řízení, mohou se zde uplatnit úkony zejména podle § 78 a § 79 trestního řádu (vydání a odnětí věci), výjimečně úkony dle § 79a až § 79f trestního řádu (zajištění peněžních prostředků na účtu u banky, spořitelního a úvěrního družstva nebo jiných subjektů, zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti, zajištění jiné majetkové hodnoty a zajištění náhradní hodnoty). Dále je možné užít ustanovení o domovní prohlídce, prohlídce jiných prostor, osobní prohlídce a vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemek.

Co se zajištění osob týče, uplatní se ve zkráceném přípravném řízení zejména zadržení osoby podezřelé dle § 76 odst. 1, 3 až 6 trestního řádu a převzetí osoby, jejíž svoboda byla omezena dle § 76 odst. 2 trestního řádu, policejním orgánem. Výjimečně přichází v úvahu i předvedení svědka či podezřelého.³⁷

Po zavedení institutu zkráceného přípravného řízení se v praxi vyskytl problém ohledně aplikace § 76 odst. 1 trestního řádu týkající se zadržení podezřelé osoby u bagatelních trestných činů, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 2 léta v případě úmyslných trestných činů či 3 léta v případě nedbalostních trestných činů. Tyto trestné činy jsou v § 68 odst. 2 trestního řádu uvedeny jako trestné činy, u kterých nelze vzít obviněného do vazby. První stanovisko odmítá zákonnost zadržení podezřelého ve výše uvedených případech. Dle něj je institut zadržení podezřelého odvislý od důvodů vazby, jejichž zkoumání má smysl pouze pokud lze vazbu realizovat. Tento názor připouští zadržení podezřelého ve smyslu ustanovení § 76 odst. 1 trestního řádu pouze u trestných činů, u nichž není výslovně ve smyslu § 68 odst. 2 trestního řádu zakázáno realizovat vazbu, případně i u nich, jsou-li naplněny podmínky § 68 odst. 3 trestního řádu.³⁸

Druhé stanovisko zastává názor, že zadržení podezřelého ve zkráceném přípravném řízení konaného pro podezření z výše uvedených trestných činů je přípustné, přičemž zadržení je vnímáno jako procesní institut odvislý výhradně od existence vazebních důvodů a není dáváno do souvislosti s navazující vazbou.³⁹ Tento problém řešilo Nejvyšší státní zastupitelství ve svém stanovisku č. 4/2002 Sb. v. s. NSZ k přípustnosti zadržení osoby

³⁶ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 777

³⁷ tamtéž

³⁸ Coufal, P. – K problematice zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestního činu ve zkráceném přípravném řízení – Trestní právo 6/2002, str. 3

³⁹ tamtéž

podezřelé ze spáchání trestného činu ve zkráceném přípravném řízení. V tomto stanovisku se Nejvyšší státní zastupitelství přiklonilo ke druhému uvedenému názoru. „Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (§ 76 odst. 1 trestního řádu) je přípustné i v případech, kdy taková osoba je podezřelá ze spáchání trestného činu uvedeného v § 68 odst. 2 trestního řádu. Lze je proto provést i ve zkráceném přípravném řízení, a to i tehdy, jestliže není dána žádná z okolností uvedených v § 68 odst. 3 trestního řádu. Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (stejně tak jako převzetí osoby, jejíž svoboda byla omezena podle § 76 odst. 2 trestního řádu) slouží pro účely předběžného ověření odůvodněnosti podezření ze spáchání trestného činu, zjištění, zda jsou dány důvody vazby uvedené v § 67 trestního řádu; nelze na ně klást stejné podmínky jako na rozhodování soudce o zadržené osobě (§77 odst. 2. § 314b odst. 2 věta první trestního řádu).“

V březnu 2002 podal ministr spravedlnosti na podnět Krajského státního zastupitelství v Brně stížnost pro porušení zákona k Nejvyššímu soudu České republiky spolu s otázkou, zda lze podezřelého zadržet podle § 76 odst. 1 trestního řádu za situace, kdy podle zákona nelze o vzetí do vazby rozhodnout s ohledem na ustanovení § 68 odst. 2 trestního řádu, a zda je vůbec možné při zadržení podezřelého zkoumat vazební důvody, jestliže v konečné fázi o vzetí obviněného nelze rozhodnout z důvodu uvedeného v § 68 odst. 2 trestního řádu. Nejvyšší soud se v usnesení v této věci⁴⁰ přiklonil k názoru vyjádřenému ve výše uvedeném Stanovisku Nejvyššího státního zastupitelství. Podle názoru Nejvyššího soudu je zadržení osoby podezřelé podle § 76 odst. 1 trestního řádu časově zcela krátkodobým prostředkem sloužícím k prozatímnímu fyzickému zajištění osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (na rozdíl od zadržení podle § 75 trestního řádu tu ještě nejde obviněného ve smyslu § 32 tr. ř., neboť ještě nebylo zahájeno trestní stíhání) do doby, než bude prověřeno podezření ze spáchání trestného činu. „Podle § 76 odst. 1 tr. ř. může osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, je-li dán některý z důvodů vazby (§ 67), policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání. Zadržení slouží, jak již bylo shora uvedeno, k posouzení všech skutečností rozhodných pro další relevantní procesní postup policejního orgánu. Podstatou zkráceného přípravného řízení je rychlé a neformální objasnění skutku, ve kterém je spatřován trestný čin, zjištění osoby důvodně podezřelé z jeho spáchání a vyhledání důkazů. Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu tak slouží především pro účely předběžného ověření odůvodněnosti podezření ze spáchání trestného činu a pro ověření, zda jsou dány důvody vazby či nikoli. Takovéto zadržení není rozhodnutím o vazbě a orgán činný

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.7.2002, sp. zn. 4 Tz 21/2002

v trestním řízení nezkontroluje, zda jsou dány podmínky pro vzeří zadržené osoby do vazby podle § 68 odst. 1 tr. ř., popřípadě ve spojení s § 68 odst. 2, odst. 3 tr. ř.⁴¹

Lze tedy uzavřít, že ve zkráceném přípravném řízení je zadržení podezřelého dle § 76 odst. 1 trestního řádu přípustné a to i v případech, na něž se vztahuje ustanovení § 68 odst. 2 trestního řádu.

Postup státního zástupce poté, co je mu zadržena podezřelá osoba předána, upravuje § 179e trestního řádu, který stanoví: „Jestliže je státnímu zástupci předána zadržena podezřelá osoba a státní zástupce ji nepropustí na svobodu, předá ji nejpozději do 48 hodin od zadržení soudu spolu s návrhem na potrestání; jinak rozhodne o zahájení trestního stíhání a předloží soudu návrh na rozhodnutí o vazbě.“ Státní zástupce má tedy 3 možnosti, jak postupovat. Může zadržanou osobu propustit na svobodu, do 48 hodin od zadržení ji předat soudu spolu s návrhem na potrestání či rozhodnout o zahájení trestního stíhání (a tím ukončit konání zkráceného přípravného řízení) a zároveň předložit soudu návrh na rozhodnutí o vazbě obviněného.

Nejdříve je vhodné objasnit způsob předání zadržené osoby. Zadržena osoba se nepředává státnímu zástupci ani soudu jejím předvedením dotčenému orgánu, ale umístěním do cely zadržení a zajištění policejním orgánem.

Předává-li policejní orgán zadržného podezřelého státnímu zástupci dle § 179e věty před středníkem trestního řádu, musí to učinit tak, aby lhůta 48 hodin, v níž nejpozději musí státní zástupce zadržného podezřelého předat soudu s návrhem na potrestání, nebyla již zcela vyčerpána. Státní zástupce přezkoumá zejména důvodnost zadržení, splnění podmínek pro zadržení, bylo-li zadržení provedeno bez jeho souhlasu, a důvody vazby.⁴² Zároveň v souladu se zásadami zdrženlivosti a přiměřenosti je třeba, aby státní zástupce posoudil, zda nelze v době bezprostředně předcházející předání podezřelého soudu dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.⁴³ Zde je nutno přihlídnout k osobě podezřelého, povahu a závažnost trestného činu, ze kterého je podezřelý. Pokud státní zástupce zadržného podezřelého nepropustí na svobodu, je povinen jej předat soudu nejpozději do 48 hodin od zadržení nebo jiného omezení osobní svobody. Skutečnost, že spolu s návrhem na potrestání předává soudu zadržnou

⁴¹ tamtéž

⁴² čl. 93 odst. 1 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003

⁴³ srov. § 67 trestního řádu in fine

podezřelou osobu, uvede státní zástupce v návrhu na potrestání. V tomto případě se nejedná o návrh na vzetí osoby podezřelé do vazby.⁴⁴

V případě, kdy podání návrhu na potrestání ve lhůtě do 48 hodin od zadržení není se zřetelem na zjištěné skutečnosti možné, a dále je dán některý z důvodů vazby a také některá z okolností uvedených v § 68 odst. 3 trestního řádu, vydá státní zástupce usnesení o zahájení trestního stíhání (v tomto případě k tomu nedává pokyn policejnímu orgánu) tak, aby bylo možné ještě ve lhůtě 48 hodin od zadržení nebo jiného omezení osobní svobody předložit soudu návrh na vzetí obviněného do vazby. Před podáním tohoto návrhu by měl státní zástupce obviněného vyslechnout. Po zahájení trestního stíhání se ve věci dále koná vyšetřování.⁴⁵

k) vyřízení věci

K vyřízení věci ve zkráceném přípravném řízení je příslušný buď policejní orgán nebo státní zástupce.

§ 179c odst. 1 trestního řádu upravuje vyřízení věci policejním orgánem tak, že tento buď rozhodne o odložení věci z důvodu uvedeného v § 159a odst. 1 až 4, nebo předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení, ve které uvede, jaký trestný čin je spatřován ve skutku, pro který je sděleno podezření, a jaké důkazy, jež lze provést před soudem, podezření odůvodňují.

Jazykovým výkladem by tedy bylo možno dospět k závěru, že policejní orgán ve zkráceném přípravném řízení není oprávněn věc odevzdat ve smyslu § 159a odst. 1 písm. a), b) trestního řádu.⁴⁶ Tento závěr by však vedl k tomu, že pokud by policejní orgán vyhodnotil skutkový stav jako přestupek, paradoxně by tím znemožnil jeho náležité projednání, neboť by byl nucen v souladu s výše naznačenou interpretací ustanovení § 179c odst. 1 trestního řádu věc odložit, a tím by v podstatě založil překážku přestupkového řízení dle § 67 odst. 3 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.⁴⁷

Při rozboru obsahové stránky institutů odložení a odevzdání věci, jež se oba použijí v případech, kdy se vede trestní řízení o skutku, který není trestným činem, je možné odevzdání věci dle ustanovení § 159a odst. 1 písm. a), b) trestního řádu považovat za určitou

⁴⁴ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 779

⁴⁵ tamtéž

⁴⁶ srov. Jelínek, J. a kol. – Trestní zákon a trestní řád, 24. aktual. vydání, Linde Praha 2006 (str. 562)

⁴⁷ Hrnčířík, T. – Možnost odevzdání věci policejním orgánem ve zkráceném přípravném řízení, Trestní právo 5/2005, str. 9

speciální kategorii odložení věci dle ustanovení § 159a odst. 1 trestního řádu. Tento závěr by tedy vedl k tomu, že tam, kde zákon hovoří o odložení věci, by bylo možné věc i odevzdat. Nabízí se tedy jiná interpretace, a to použití logického argumentu a maiori ad minus, podle kterého lze dojít k závěru, že pokud zákon umožňuje policejnímu orgánu věc odložit bez dalších opatření, povoluje tím zároveň policejnímu orgánu věc odevzdat k dalšímu projednání ve smyslu ustanovení § 159a odst. 1 písm. a), b) trestního řádu.⁴⁸ Je třeba uvést, že tento závěr sdílí i řada dalších autorů.⁴⁹ Je také zastáván v čl. 96 odst. 1 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003. Zkrácené přípravné řízení se vede v nejméně závažných případech, lze tedy očekávat, že odevzdání věci přichází v úvahu poměrně často. Postrádalo by logiku, kdyby policejní orgán mohl věc vyřídit odevzdáním věci v obecném postupu před zahájením trestního řízení a nemohl tak učinit ve zkráceném přípravném řízení, kde se prověřuje podezření ze spáchání typově méně závažných trestných činů.⁵⁰

Policejní orgán konající zkrácené přípravné řízení rozhoduje o odložení nebo o odevzdání věci z důvodů uvedených v § 159a odst. 1 až 4 trestního řádu usnesením nebo opatřením (§159a odst. 1 písm. a) nebo b) trestního řádu); proti unesení policejního orgánu o odložení věci může poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek (§ 159a odst. 6 trestního řádu).⁵¹

Nerozhodne-li policejní orgán o odložení (nebo odevzdání) věci, předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení, ve které uvede, jaký trestný čin je spatřován ve skutku, pro který je sděleno podezření, a jaké důkazy, jež lze provést před soudem, podezření odůvodňují. Ke zprávě policejní orgán připojí všechny písemnosti a věci shromážděné v průběhu zkráceného přípravného řízení (§ 179c odst. 1 trestního řádu).

Způsob vyřízení věci státním zástupcem upravuje § 179c odst. 1 trestního řádu následovně. Státní zástupce, kterému byla doručena zpráva policejního orgánu o výsledcích zkráceného přípravného řízení, nebo který sám provedl zkrácené přípravné řízení (viz níže),

- a) podá soudu návrh na potrestání, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud,

⁴⁸ Hrnčířik, T. – Možnost odevzdání věci policejním orgánem ve zkráceném přípravném řízení, *Trestní právo* 5/2005, str. 10

⁴⁹ srov. Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 781, Musil/Kratochvíl/Šámal a kolektiv – *Trestní právo procesní*, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 637

⁵⁰ Musil/Kratochvíl/Šámal a kolektiv – *Trestní právo procesní*, 3. přepracované vydání, C. H. Beck 2007, str. 637

⁵¹ čl. 96 odst. 1 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003

- b) věc odloží, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu
- c) odevzdá věc příslušnému orgánu k projednání přestupku,
- d) odevzdá věc jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání,
- e) věc odloží, jestliže je trestní stíhání nepřípustné dle § 11 odst. 1 trestního řádu,
- f) věc odloží, rozhodl-li o schválení narovnání, přičemž použije obdobně ustanovení § 309 a násl. trestního řádu,
- g) věc podmíněně odloží podle § 179g trestního řádu,
- h) věc může odložit též, jestliže je trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 trestního řádu, nebo
- i) opatřením vrátí věc policejnímu orgánu, je-li v rámci zkráceného přípravného řízení třeba provést další úkon.

O odložení věci policejním orgánem nebo o rozhodnutí učiněné státním zástupcem vyrozumí orgán, který takové rozhodnutí učinil, poškozeného, pokud je znám, a oznamovatele, pokud o to podle § 158 odst. 2 trestního řádu požádal (§ 179c odst. 4 trestního řádu).

ad a) Návrh na potrestání obsahuje stejné náležitosti jako obžaloba s výjimkou odůvodnění. K návrhu připojí státní zástupce všechny písemnosti a další přílohy, které mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí. O podání návrhu na potrestání advokáta státní zástupce bez odkladu vyrozumí ministra spravedlnosti a předsedu České advokátní komory.⁵² V návrhové části návrhu na potrestání státní zástupce uvede jména svědků, na jejichž osobním výslechu v řízení před soudem bude výjimečně trvat. Důležité důkazy, které bude nutno v řízení před soudem provést, označí státní zástupce příslušným číslem listu spisu. Vychází přitom z obsahu úředních záznamů a i z protokolů o výslechu svědků, pokud byly výjimečně provedeny (§ 158 odst. 8 trestního řádu). Státní zástupce může dále v návrhové části návrhu na potrestání označit skutečnosti, které považuje za nesporné (§ 314d odst. 2 trestního řádu). Podává-li státní zástupce návrh na potrestání ohledně některého z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 trestního řádu, předloží souhlas poškozeného s trestním stíháním soudu spolu s návrhem; za tím účelem dbá, aby policejní orgán poskytl poškozenému lhůtu k vyjádření tak, aby bylo možno věc skončit ve lhůtách uvedených v § 179b odst. 4 popř. v § 179f odst. 2 písm. a) trestního řádu (§ 163a odst. 2 věta první tr.ř.). Za podmínek uvedených v § 28 odst. 2 trestního řádu státní zástupce pořídí překlad návrhu na potrestání, který doručí soudu; podezřelému jej nedoručuje. Týká-li

⁵² § 179d odst. 1 až 3 trestního řádu

se návrh na potrestání více podezřelých, pořizuje se překlad části návrhu týkající se podezřelého, lze-li ji od částí týkajících se ostatních podezřelých oddělit.⁵³

ad b) až h) V případech uvedených pod písm. b), e), f), g) a h) rozhoduje státní zástupce usnesením, v případech uvedených pod písm. c) a d) rozhoduje opatřením. V takovém usnesení nebo opatření uvede stručný popis skutku, pro který bylo zkrácené přípravné řízení vedeno, jeho právní posouzení a zdůvodnění postupu podle těchto ustanovení.⁵⁴ Otázka, zda může poškozený podat stížnost proti usnesení státního zástupce vydanému podle § 179c odst. 2 písm. b), e), f) nebo h) trestního řádu se stala spornou. Dle § 179c odst. 4 trestního řádu lze spíše dospět k závěru, že proti usnesení vydanému státním zástupcem stížnost podat nelze.⁵⁵ Tento názor zastává také Nejvyšší státní zastupitelství.⁵⁶ Lze se však setkat i s názorem opačným.⁵⁷

Novelou trestního řádu z roku 2004 (zák. č. 283/2004 Sb., účinný od 1.7.2004) byly do trestního řádu vloženy nové způsoby vyřízení věci ve zkráceném přípravném řízení, a to možnosti odklonů uvedených pod písmeny f) a g). Písm. f) upravuje možnost schválení narovnání státním zástupcem, přičemž se postupuje obdobně podle § 309 a násl. trestního řádu. V písm. g) nalezneme odkaz na nový institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, který je obdobný institutu podmíněného zastavení trestního stíhání. Vzhledem k tomu, že ve zkráceném přípravném řízení se jedná o postup před zahájením trestního stíhání, které je zahájeno podáním návrhu na potrestání, bylo nutno institut podmíněného zastavení trestního stíhání modifikovat. Nový institut podmíněného odložení podání návrhu na potrestání upravuje § 179g trestního řádu. Podmínky pro použití tohoto institutu odkazují na úpravu § 307 trestního řádu. Dále je nutné, aby se podezřelý k činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena (zde se tedy nepřipouští možnost dohody s poškozeným o náhradě škody) a s podmíněným odložením návrhu na potrestání vyslovil souhlas. Zkušební doba se stanoví v rozmezí šesti měsíců až jednoho roku (na rozdíl od max. hranice 2 let v případě § 307 trestního řádu). V ostatním lze odkázat na úpravu § 307 a násl. trestního řádu s tím rozdílem, že doba od uplynutí zkušební doby, po jejímž uplynutí v případě, že nebylo

⁵³ čl. 95 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003

⁵⁴ čl. 96 odst. 2 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003

⁵⁵ srov. Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 782, stejný názor nalezneme v Šámal / Král / Baxa/ Púry – Trestní řád. Komentář. Díl I. 4. vydání, C. H. Beck 2002 str. 1184

⁵⁶ srov. čl. 96 odst. 2 in fine Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003

⁵⁷ Fenyk, Veřejná žaloba, díl druhý, Institut MSpr ČR pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2002, s. 383-4

učiněno rozhodnutí o tom, že se podezřelý osvědčil, se má za to, že se osvědčil, je na rozdíl od úpravy v § 308 trestního řádu šestiměsíční. Proti rozhodnutí o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání může podezřelý a poškozený podat stížnost, která má odkladný účinek. Jsou-li na základě výsledků zkráceného přípravného řízení dány důvody pro podmíněné odložení návrhu na potrestání, státní zástupce dbá o to, aby policejní orgán ve zkráceném přípravném řízení provedl alespoň všechny úkony nezbytné pro případ pozdějšího zahájení trestního stíhání proti podezřelému a konání vyšetřování ve věci.⁵⁸

ad i) Vráť – li státní zástupce věc policejnímu orgánu k doplnění, učiní tak písemným pokynem. V tomto pokynu uvede, jaký úkon má ještě policejní orgán provést, a stanoví k tomu přiměřenou lhůtu, tak, aby zkrácené přípravné řízení bylo možno skončit v zákonné lhůtě.

Neučiní-li státní zástupce žádné z uvedených rozhodnutí nebo opatření, předá věc policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 trestního řádu k zahájení trestního stíhání s poukazem na to, že skutek, pro který se vedlo zkrácené přípravné řízení, má být správně posouzen podle jiného ustanovení zákona, než podle jakého jej posuzoval policejní orgán, a vzhledem k odchylnému právnímu posouzení nelze zkrácené přípravné řízení konat.⁵⁹ Učiní tak opatřením.

V případě, že zkrácené přípravné řízení není skončeno ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 trestního řádu, státní zástupce s přihlédnutím k okolnostem případu

- a) prodlouží lhůtu, v níž je třeba zkrácené přípravné řízení skončit, nejvýše však o deset dnů (viz. výše)
- b) nařídí policejnímu orgánu, který dosud vedl zkrácené přípravné řízení, aby zahájil trestní stíhání a dále postupoval podle ustanovení hlavy desáté,
- c) uloží, aby věc byla předložena policejnímu orgánu uvedenému v § 161 odst. 2 trestního řádu k zahájení trestního stíhání; státní zástupce tak učiní vždy, je – li dán některý z důvodů, pro který zkrácené přípravné řízení nelze konat nebo v něm pokračovat, tedy je-li dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.

⁵⁸ čl. 96 odst. 4 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003

⁵⁹ § 179c odst. 3 trestního řádu

Pokud státní zástupce postupuje podle písm. b), jde o realizaci jeho oprávnění založit příslušnost policejního orgánu, jenž není jinak příslušný konat vyšetřování, ale je příslušný konat jen zkrácené přípravné řízení.⁶⁰ Státní zástupce zde vychází ze svých poznatků o úrovni práce policejního orgánu, který dosud konal zkrácené přípravné řízení a ze složitosti, popř. závažnosti věci, o kterou jde.

Státní zástupce postupuje podle písm. b) také tehdy, jestliže podezřelý ve zkušební době stanovené podle § 179g odst. 2 trestního řádu nevedl řádný život či nevyhověl dalším omezením uloženým mu dle § 179g odst. 3 trestního řádu. Podezřelého o tomto svém postupu písemně vyrozumí.⁶¹

Příslušný pokyn státní zástupce neprodleně zašle policejnímu orgánu, který dosud konal zkrácené přípravné řízení, a jeho stejnopis založí vždy do vyšetřovacího i do dozorového spisu.⁶²

l) konání zkráceného přípravného řízení státním zástupcem

O trestných činech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Bezpečnostní informační služby a příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace koná zkrácené přípravné řízení podle ustanovení § 179a odst. 3 trestního řádu státní zástupce. Tato příslušnost je obligatorní. Státní zástupce může konat zkrácené přípravné řízení i fakultativně (§ 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu per analogiam).⁶³ V tomto případě se příslušnost státního zástupce ke konání zkráceného přípravného řízení určí podle obecných zásad (§ 12, § 14 až § 16 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb.)

Ve věcech příslušníků státní zástupce nekoná prověřování, v případě, že by konání zkráceného přípravného řízení prověřování předcházelo, bude jej konat především útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost, pověřený orgán Bezpečnosti a informační služby nebo pověřený orgán Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Příslušnost státních zástupců ke konání zkráceného přípravného řízení řeší úprava obsažená v § 10 a § 13 odst. 3 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. Případné spory o

⁶⁰ srov. Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 786

⁶¹ čl. 97 odst. 2 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 12/2003

⁶² čl. 97 odst. 3 tamtéž

⁶³ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 787

příslušnost státního zástupce ke zkrácenému přípravnému řízení se řeší podle ustanovení § 12a odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

§ 179a odst. 3 věta za středníkem trestního řádu stanoví, že ustanovení § 161 odst. 3 a 4 trestního řádu platí v případě konání zkráceného přípravného řízení státním zástupcem přiměřeně.

Postup státního zástupce při konání zkráceného přípravného řízení upravuje Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 5/2001 ve svých člancích 51 až 56. V obecných ustanoveních tohoto pokynu se stanoví, že ve zkráceném přípravném řízení se ustanovení trestního řádu o výkonu dozoru státního zástupce neuzijí. Neužije se ani ustanovení § 157a odst. 2 trestního řádu. Tento závěr se opírá o ustanovení § 175 odst. 2 trestního řádu, který hovoří o vyšetřování, dále i o § 179c odst. 2 trestního řádu slova „nebo který sám provedl“. V úvahu však přichází institut dohledu nad postupem státního zástupce dle §12c, §12d a §12e zákona o státním zastupitelství č. 283/1993 Sb. a § 1 a § 2 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb.

Státní zástupce konající zkrácené přípravné řízení může dožádat u kteréhokoli policejního orgánu součinnost, která může spočívat v opatření jednotlivého důkazu nebo provedení jednotlivého úkonu zkráceného přípravného řízení, součinnosti při opatrování důkazu nebo provádění úkonu zkráceného přípravného řízení, předvedení osoby či doručení písemnosti. Dožádaný policejní orgán je povinen státnímu zástupci urychleně vyhovět. Platí zde dohoda o součinnosti při plnění úkolů v trestním řízení ve věcech, v nichž státní zástupce koná trestní řízení proti příslušníkům Policie České republiky z prosince 2001, která byla uzavřena nejvyšší státní zástupkyní, policejním prezidentem a ředitelem Inspekce Ministerstva vnitra.⁶⁴ Státní zástupce, jemuž byla policejním orgánem předána věc ke konání zkráceného přípravného řízení, ověří, zda jsou splněny všechny podmínky uvedené v § 179a odst. 1 trestního řádu. Zejména přezkoumá, zda ve věci je dáno podezření z trestného činu, o kterém přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, spáchaného příslušníkem a zda lze podle obsahu předložených materiálů očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 trestního řádu ostavit před soud, nejde-li o případ uvedený v § 179a odst. 1 písm. a) trestního řádu.⁶⁵

⁶⁴ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 788-9

⁶⁵ čl. 52 Pokyn obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 5/2001

Koná-li státní zástupce zkrácené přípravné řízení, je příslušný ke sdělení podezření, ale nebude vydávat záznam o zahájení úkonů zkráceného řízení.⁶⁶ Ve sdělení podezřelému, ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován, uvede státní zástupce skutečnosti, jimiž je skutek dostatečně popsán tak, aby nemohl být zaměněn se skutkem jiným. Tytéž skutečnosti pak uvede i v záznamu do protokolu, který o tomto úkonu vyhotoví. Záznam o sdělení podezření tedy obsahuje výrok, v němž se stručně popíše skutek, dále jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován, jeho zákonné pojmenování a příslušné ustanovení trestního zákona, dále obsahuje místo a den sdělení podezření nebo vyhotovení záznamu jeho obsahu a označení orgánu, který podezření sdělil nebo záznam o jeho obsahu vyhotovil.⁶⁷ Byl-li podezřelý zadržen a nepustí-li jej státní zástupce ze zadržení již na základě oznámení policejního orgánu o zadržení podezřelého, dbá na včasné zajištění obhájce podezřelému tak, aby bylo možno včas provést potřebné úkony a předat podezřelého, jsou-li pro to důvody, v zákonné lhůtě soudu s návrhem na potrestání.⁶⁸

Státní zástupce v prvopisu spisu, který o zkráceném přípravném řízení vede, v potřebném rozsahu zadokumentuje úkony při prověřování podle hlavy deváté trestního řádu; úkony podle hlavy čtvrté týkající se zajištění osob a věci včetně operativně pátracích prostředků provádí pouze tehdy, jde-li úkony neodkladné nebo neopakovatelné.⁶⁹ Státní zástupce, který koná zkrácené přípravné řízení, může samostatně vyžádat údaje uvedené v § 8 odst. 2 trestního řádu, provést úkon či opatření, k jejichž provedení potřebuje policejní orgán souhlas nebo povolení státního zástupce, pokud však půjde o případ, kdy příslušný úkon v rámci vyžádané součinnosti provádí policejní orgán, souhlas nebo povolení jsou nezbytné.⁷⁰

V případě postupu podle § 179e věty za středníkem trestního řádu, je příslušným k podání návrhu na potrestání i předání zadržené osoby státní zástupce konající zkrácené přípravné řízení.

Koná-li zkrácené přípravné řízení státní zástupce, zprávu o výsledku zkráceného přípravného řízení nevypracovává (srov. § 179c odst. 2 trestního řádu – „který sám provedl zkrácené přípravné řízení“). Státní zástupce buď přímo podá návrh na potrestání nebo vydá některé jiné rozhodnutí či opatření dle § 179c odst. 2 písm. b) až h) trestního řádu. Státní zástupce dále může postupovat dle § 179c odst. 3 trestního řádu, může věc předat policejnímu orgánu

⁶⁶ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 789

⁶⁷ tamtéž

⁶⁸ čl. 54 Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 5/2001

⁶⁹ čl. 53 tamtéž

⁷⁰ Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní – 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003, str. 790

příslušnému k vyšetřování již po předání věci policejním orgánem, který konal prověřování. Není vyloučeno ani to, aby státní zástupce sám přistoupil k zahájení trestního stíhání, k němuž je příslušný dle § 161 odst. 3, 4 trestního řádu.

Co se týče lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení, lhůta uvedená v § 179b odst. 4 trestního řádu platí pouze pro státního zástupce, nemůže-li státní zástupce skončit zkrácené přípravné řízení v této lhůtě, je oprávněn lhůtu nejvýše o deset dnů prodloužit. V případě, že nemůže zkrácené přípravné řízení skončit ani v prodloužené lhůtě, zahájí trestní stíhání a postupuje podle ustanovení trestního řádu o vyšetřování.

V ostatním, včetně postupu při podání návrhu na potrestání, postupuje státní zástupce obdobně podle úpravy, která se v případech, kdy koná zkrácené přípravné řízení policejní orgán.⁷¹

V. Zjednodušené řízení před soudem

Novela trestního řádu č. 265/2001 Sb., zavedla nejen úpravu zkráceného přípravného řízení, ale také zjednodušeného řízení před soudem, které na zkrácené přípravné řízení navazuje. Také toto řízení je upraveno jako maximálně jednoduché a neformální, aby se zrychlení projevilo nejen u orgánů přípravného řízení, ale i v řízení před soudem.

Jeho úprava je zařazena do oddílu pátého hlavy dvacáté trestního řádu, který upravuje řízení před samosoudcem. Zjednodušené řízení je třeba s ohledem na úzkou souvislost se zkráceným přípravným řízením a zvláštní podmínky konání považovat za relativně samostatný typ řízení před samosoudcem, přestože jednotlivá ustanovení upravující zjednodušené řízení netvoří v trestním řádu ucelenou část.⁷² Tento závěr podporuje i znění § 314b odst. 1 věty první trestního řádu, které stanoví, že věci, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, samosoudce projedná ve zjednodušeném řízení.

Důvodová zpráva k novele č. 265/2001 Sb. uvádí, že předpokladem koncentrace a zrychlení řízení je znalost stanovisek stran před hlavním líčením, zaměření dokazování na podstatné a sporné okolnosti a oproštění hlavního líčení od úkonů „technické povahy“, které neúměrně hlavní líčení zdržují. Nicméně pokud v zákoně nebude obsažena zvláštní úprava, použijí se obecná ustanovení o řízení před soudem, resp. samosoudcem.

⁷¹ tamtéž str. 791 - 2

⁷² Šámal, P., Sotolát, A. – Zjednodušené řízení – Trestněprávní revue 3/2002, str. 65

Předpoklady pro konání zjednodušeného řízení se kryjí s předpoklady pro konání zkráceného přípravného řízení (jedná se o trestný čin, o němž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu, na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání), dále je nutné, aby ve věci bylo zkrácené přípravné řízení skutečně konáno (§ 314b odst. 1 trestního řádu) a podezřelý byl postaven před soud podáním návrhu na potrestání v zákonné lhůtě (2 týdny ode dne obdržení prvního podnětu k trestnímu stíhání či maximálně 24 dní od tohoto dne, prodloužil-li státní zástupce tuto lhůtu dle § 179f odst. 2 trestního řádu). Všechny tyto předpoklady musí být splněny současně.

V případě, že by došlo k naplnění některé z překážek zkráceného přípravného řízení podle § 178f odst. 1 trestního řádu (byl by dán důvod vazby a nebyly by splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu nebo by byly dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich by bylo třeba konat vyšetřování), nebylo by možné zjednodušené řízení před soudem konat.

Zjednodušené řízení se zahajuje podáním návrhu na potrestání státním zástupcem, jehož doručením soudu je zároveň zahájeno trestní stíhání a podezřelý se tedy stává obviněným.

Návrh na potrestání samosoudce předběžně neprojednává, ale přezkoumává ho z hledisek uvedených v § 181 odst. 1 a § 186 trestního řádu, tedy zda pro další řízení poskytuje spolehlivý podklad, zejména zda je dána příslušnost soudu k projednání věci, zda v přípravném řízení nedošlo k závažným procesním vadám, které nelze napravit v řízení před soudem, a zda byly v přípravném řízení objasněny základní skutečnosti, bez kterých není možno hlavní líčení provést a v něm rozhodnout, zda není na místě v tomto stadiu trestní stíhání zastavit nebo přerušit, věc postoupit jinému orgánu či použít některého z odklonů a zda byly v přípravném řízení objasněny základní skutečnosti, bez kterých není možné provést hlavní líčení a v něm rozhodnout.⁷³

Podle výsledků přezkoumání může samosoudce (§ 314c trestního řádu):

- a) učinit některé z rozhodnutí uvedených v § 188 odst. 1 písm. a) až f) trestního řádu⁷⁴

⁷³ tamtéž str. 66

⁷⁴ § 188 (1) tr.ř.: Po předběžném projednání obžaloby soud

- a) rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je nejbližše společně nadřízen jemu a soudu, jenž je podle něj příslušný, má-li za to, že sám není příslušný k jejímu projednání,
- b) postoupí věc jinému orgánu, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 171 odst. 1
- c) trestní stíhání zastaví, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 172 odst. 1
- d) trestní stíhání přeruší, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 173 odst. 1 písm. a) až d)
- e) vrátí věc státnímu zástupci k došetření,
- f) trestní stíhání podmíněně zastaví podle § 307 nebo rozhodne o schválení narovnání podle § 309 odst. 1.

- b) může zastavit trestní stíhání, jsou – li tu okolnosti uvedené v § 172 odst. 2 trestního řádu
- c) nejsou-li splněny podmínky uvedené v § 179a odst. 1 pro konání zjednodušeného řízení, návrh na potrestání odmítne.

Dle § 314b odst. 5 trestního řádu samosoudce nekoná neveřejné zasedání, rozhodnutí tedy vydává na základě přezkumu návrhu na potrestání tzv. bez jednání. Samosoudce však musí před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání vyslechnout obviněného a v případě schválení narovnání též poškozeného, proto zákon umožňuje v § 314c odst. 2 větě druhé trestního řádu nařídit k rozhodnutí o narovnání veřejné zasedání.

Specifickým rozhodnutím pro tento druh řízení je rozhodnutí o odmítnutí návrhu na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. c) trestního řádu. Toto rozhodnutí může samosoudce učinit pouze ve zjednodušeném řízení. Učiní jej v případě, že nejsou splněny podmínky uvedené v § 179a odst. 1 trestního řádu viz. výše. Proti tomuto usnesení stejně jako proti usnesením podle § 314c odst. 1 písm. a) nebo b) trestního řádu je přípustná stížnost státního zástupce nebo obviněného, která má odkladný účinek (§ 314c odst. 4 trestního řádu).

Všechna rozhodnutí podle § 314c odst. 1 trestního řádu včetně odmítnutí návrhu na potrestání je nutno učinit po přezkoumání návrhu na potrestání, nikoliv až po nařízení hlavního líčení, neboť v tom případě je nutné rozhodovat již jen podle předpisů upravujících rozhodování před senátem (srov. § 290 trestního řádu).⁷⁵ Podle § 314c odst. 2 trestního řádu se ustanovení § 189 až § 195 trestního řádu (týkající se předběžného projednání obžaloby) užití i na řízení před samosoudcem.

Právní mocí odmítnutí návrhu na potrestání se věc vrací do přípravného řízení a státní zástupce nařídí konat vyšetřování⁷⁶. Odmítnutím návrhu na potrestání se ruší i jeho účinek v podobě zahájení trestního stíhání. V rámci nařízení státního zástupce konat vyšetřování je tedy třeba také zahájit trestní stíhání.

V případě zjednodušeného řízení mohou nastat dvě situace s odlišným procesním režimem. Rozlišuje se, zda je zjednodušené řízení zahajováno v situace, kdy je podezřelý zadržen a návrh státního zástupce na jeho potrestání je spojen s jeho předáním soudu, v tomto případě podává státní zástupce zpravidla soudu návrh na jeho případné vzetí do vazby; či zda je zjednodušené řízení zahajováno, zatímco je podezřelý na svobodě.

⁷⁵ je tedy nutno rozhodnout podle § 221 až 230 trestního řádu, popř. podle § 231 trestního řádu jde-li o rozhodování mimo hlavní líčení.

⁷⁶ § 314c odst. 5 trestního řádu

V prvním případě musí soudce do 24 hodin zadrženého vyslechnout jako obviněného, zejména k okolnostem zadržení a důvodům vazby, dále k tomu, které skutečnosti považuje za nesporné, a zda souhlasí s tím, aby takové skutečnosti nebyly v hlavním líčení dokazovány. Podle povahy věci buď vydá rozhodnutí, jež může vydat mimo hlavní líčení (§ 314c odst. 1 a §314e trestního řádu), nebo obviněnému doručí předvolání k hlavnímu líčení, které se může se souhlasem obviněného konat ihned po jeho výslechu (hlavní líčení je v tomto případě možno provést v rámci zadržení obviněného, v tomto případě však nastává případ nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 trestního řádu, se zkrácením lhůty k přípravě na hlavní líčení by tedy musel souhlasit také obhájce, dále by musel dát souhlas i státní zástupce; v opačném případě nařídí samosoudce hlavní líčení tak, aby všechny strany měly zachovanou lhůtu k přípravě na hlavní líčení). Současně rozhodne o vazbě, a vezme-li do vazby obviněného, který si dosud nezvolil obhájce, ani mu nebyl ustanoven, umožní mu, aby si zvolil ve stanovené lhůtě obhájce, a pokud tak neučiní, obhájce mu ustanoví (§ 314b odst. 2 trestního řádu).

V druhém případě, tedy pokud podezřelý nebyl zadržen, posoudí samosoudce podle protokolu o výslechu podezřelého, zda je třeba obviněného předvolat k výslechu nebo je možné ihned nařídít hlavní líčení. Zde má vliv především to, zda lze předpokládat, že se strany dohodnou na tzv. nesporných skutečnostech, které pak není nutno v hlavním líčení dokazovat a zda lze předpokládat souhlas obviněného a státního zástupce s přečtením úředních záznamů o provedení těch úkonů, o kterých se sepisuje úřední záznam (např. vysvětlení osob). V případě, že samosoudce výslech obviněného neprovede, nařídí hlavní líčení či postupuje podle § 314c odst. 1 trestního řádu. Dále by bylo možné rozhodnout mimo hlavní líčení podle § 231 trestního řádu.⁷⁷ V případě, že samosoudce výslech obviněného provede, může vydat veškerá rozhodnutí, která lze vydat v hlavním líčení nebo mimo něj.

Hlavní líčení se koná podle obecných ustanovení o hlavním líčení (§ 196 a násl. trestního řádu). Při hlavním líčení ve zjednodušeném řízení samosoudce vyslechne obviněného; na přečtení protokolu o výslechu podezřelého (§ 179b odst. 3 trestního řádu) se užije § 207 odst. 2 trestního řádu obdobně. Poté může rozhodnout o upouštění dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označily za nesporné a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat. Se souhlasem státního zástupce a obviněného může přečíst i úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů (§ 314d odst. 2 trestního řádu).

⁷⁷ tamtéž str. 69-70

Na rozhodování v hlavním líčení se užije obecných ustanovení o rozhodnutí soudu v hlavním líčení (§ 220 a násl. trestního řádu). Jestliže se po vyhlášení rozsudku státní zástupce i obviněný vzdali odvolání, nebo prohlášení o tom, že se vzdávají odvolání učinili ve lhůtě, kterou jim samosoudce stanovil, může samosoudce vyhotovit zjednodušený písemný rozsudek, který neobsahuje odůvodnění (§ 314d odst. 3 trestního řádu).

Novým druhem rozhodnutí, zavedeným taktéž novelou č. 265/2001 Sb., je trestní příkaz. Zákon jej umožňuje vydat samosoudci i ve zjednodušeném řízení, konaném po zkráceném přípravném řízení. Trestní příkaz může samosoudce vydat bez projednání věci v hlavním líčení, jestliže je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy.

V praxi je také někdy namítáno, že trestní příkaz je možno vydat jen po výslechu obviněného, což by mohlo činit potíže v případech, kdy podezřelý nebyl zadržen, a proto nebyl předán soudu (srov. § 314b odst. 3 trestního řádu). Toto ustanovení však řeší situaci až po postupech podle § 314c trestního řádu (přezkoumání návrhu na potrestání) i § 314e trestního řádu o trestním příkazu. Samosoudce má navíc k dispozici výslech podezřelého sepsaný ve smyslu § 179b odst. 3 trestního řádu. Je tedy možno uzavřít, že k vydání trestního příkazu ve smyslu § 314e trestního řádu není nutný výslech obviněného podle § 314b odst. 2, 3 trestního řádu.⁷⁸ Nicméně provedení tohoto výslechu samosoudcem nebrání vydání trestního příkazu podle § 314e trestního řádu.⁷⁹

Trestním příkazem lze uložit trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu, trest obecně prospěšných prací, trest zákazu činnosti do pěti let, peněžitý trest, trest propadnutí věci, vyhoštění do pěti let či zákazu pobytu do pěti let. Náhradní trest odnětí svobody za peněžitý trest nesmí ani s uloženým trestem odnětí svobody přesáhnout jeden rok. Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku. Účinky spojené s vyhlášením rozsudku nastávají doručením trestního příkazu obviněnému.

Trestní příkaz obsahuje označení soudu, který trestní příkaz vydal, den a místo vydání trestního příkazu, označení obviněného, výrok o vině, výrok o náhradě škody, jestliže byl nárok na její náhradu řádně uplatněn a poučení o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě, kdy obvinění odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení. Trestní příkaz se doručuje obviněnému (do vlastních rukou), státnímu zástupci a

⁷⁸ tamtéž str. 68-69

⁷⁹ tamtéž

poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody. Má-li obviněný obhájce, doručí se trestní příkaz též jemu.

Obviněný, osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání, a státní zástupce mohou podat proti trestnímu příkazu odpor. Odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, a to do osmi dnů od jeho doručení. Byl-li podán proti trestnímu příkazu oprávněnou osobou odpor, trestní příkaz se tím ruší a samosoudce nařídí ve věci hlavní líčení. Při projednávání věci v hlavním líčení není samosoudce vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu. Neplatí zde tedy zákaz reformationis in peius. Není-li odpor podán oprávněnou osobou a včas, stane trestní příkaz pravomocným a vykonatelným.

VI. Srovnání s právní úpravou ve Slovenské republice – Zkrácené vyšetřování

Stejně jako Česká republika, také Slovenská republika zavedla do svého právního řádu zkrácenou formu přípravného řízení. Stalo se tak zákonem č. 422/2002 Z.z., který s účinností od 1.10.2002 zavedl institut zkráceného vyšetřování. Cílem tohoto institutu bylo zrychlení a zpružnění řízení a také korigování vzájemného poměru zatíženosti mezi vyšetřovateli a policejními orgány.⁸⁰

Od 1.1.2006 je ve Slovenské republice účinný nový rekonstruovaný trestní řád – zákon č. 301/2005 Z.z. (dále jen „tr. por.“). Do tohoto zákona byl institut zkráceného vyšetřování jakožto institut, který se v minulé úpravě osvědčil, s drobnými úpravami převzat. Dále tento zákon zavádí institut soudce pro přípravné řízení, jehož úkolem je rozhodovat o přípustnosti zásahů do základních práv a svobod a zároveň může rozhodovat také ve věci obviněného, který byl zadržen při spáchání přečinu s trestní sazbou do tří roků nebo zadržen na útěku.

Spolu s trestním řádem vstoupil ve Slovenské republice v účinnost také nový trestní zákon, který zavádí nové členění trestných činů na zločiny a přečiny.

V jeho § 10 je definován pojem přečinu takto:

(1) Přečin je

- a) trestný čin spáchaný z nedbalosti (zde tedy nerozhoduje délka trestu odnětí svobody)
- b) úmyslný trestný čin, za který tento zákon ve zvláštní části stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět roků

⁸⁰ Svatoš, R. – Přípravné řízení trestní ve Slovenské republice – Trestněprávní revue 12/2006 – str. 357

(2) Nejde o přečin, pokud vzhledem na způsob provedení činu a jeho následky, okolností, za kterých byl čin spáchán, míru zavinění a pohnutku pachatele je jeho závažnost nepatrná.

Institut zkráceného vyšetřování bude užit dle § 202 tr. por. v řízení o přečinech, nejde-li o řízení podle §200 odst. 2 tr. por., toto ustanovení zahrnuje případy, kdy je obviněný ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody nebo na pozorování ve zdravotnickém ústavu, nebo kdy prokurátor nařídí konání vyšetřování. Je-li nutné konat vyšetřování alespoň o jednom z trestných činů, koná se vyšetřování o všech trestných činech téhož obviněného i proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí.

Ustanovení § 202 odst. 2 tr. por. dále stanoví, že zkrácené vyšetřování o přečinech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož hranice nepřevyšuje tři roky, koná policejní orgán uvedený v § 10 odst. 8 písm. b) až g) tr. por. (jedná se o pověřené policisty Policejního sboru a v rámci zvl. věcné příslušnosti pověření příslušníci jiných orgánů – např. vojenská policie atd.); o ostatních přečinech koná zkrácené vyšetřování policejní orgán uvedený v § 10 odst. 8 písm. a) tr. por., tedy vyšetřovatel.

§ 203 tr. por. upravuje postup při zkráceném vyšetřování:

(1) Při zkráceném vyšetřování postupuje policejní orgán podle ustanovení tohoto zákona o vyšetřování s těmito odchylkami:

- a) výslech svědka provede, jde-li o neopakovatelný úkon, neodkladný úkon nebo jde-li o svědka, který byl osobně přítomen při páchání trestného činu; v ostatních případech vyžádá pouze vysvětlení, o kterém sepiše záznam
- b) vyhledá a zajistí důkazy, aby mohly být provedeny v dalším řízení, o čemž učiní záznam,
- c) zkrácené vyšetřování je třeba skončit zpravidla do dvou měsíců od sdělení obvinění.

(2) Není-li vyšetřování skončeno do dvou měsíců od sdělení obvinění, policejní orgán prokurátorovi písemně oznámí, proč nebylo možné zkrácené vyšetřování skončit a jaké úkony je nutné ještě provést. Prokurátor může policejnímu orgánu pokynem změnit rozsah úkonů, které mají být ještě provedeny, nebo ve věci nařídít vyšetřování.

Uvedená ustanovení obsahují také úpravu lhůt v rámci zkráceného vyšetřování. Lhůta pro skončení zkráceného vyšetřování je dvouměsíční a její počátek nastává až od okamžiku sdělení obvinění konkrétní osobě. Zároveň je zde patrná tendence k co nejširšímu uplatnění zkráceného vyšetřování, když uplynutí uvedené lhůty neznamená bezpodmínečné ukončení

zkráceného vyšetřování, ale je zde možnost, aby policista i po uplynutí této lhůty prováděl prokurátorem odsouhlasené, případně změněné úkony.

Jak je uvedeno v § 204 tr. por., byla-li prokurátorovi předána spolu se spisem osoba, která byla zadržena jako podezřelá při páchání přečinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři roky, nebo byla takováto osoba zastížena na útěku a prokurátor ji nepropustí na svobodu, předá ji nejpozději do 48 hodin od zadržení soudu, kterému též podá obžalobu spolu se spisem. Shledá-li prokurátor důvod vazby, zároveň navrhne, aby byl obviněný vzat do vazby. Propustí-li prokurátor obviněného, vrátí spis policejnímu orgánu s pokynem k doplnění zkráceného vyšetřování. Na tento postup navazuje řízení před soudcem pro přípravné řízení dle ustanovení § 348 a násl. tr. por. Soudce pro přípravné řízení vyslechne obviněného a rozhodne o vazbě; přednostně určí termín konání hlavního líčení zpravidla nejdéle do patnácti pracovních dní od podání obžaloby, pokud věc nevyřídí trestním rozkazem nebo neučiní některé z rozhodnutí podle § 241 odst. 1 písm. a) až g)⁸¹; termín ihned oznámí prokurátorovi a obžalovanému, kterému zároveň doručí obžalobu, a je-li na základě § 85 odst. 6 tr. por. přítomen obhájce, oznámí termín hlavního líčení a doručí obžalobu též obhájci; se souhlasem obžalovaného provede hlavní líčení ihned po jeho výslechu, pokud to okolnosti případu umožňují.

Po skončení zkráceného vyšetřování policista předloží spis prokurátorovi s návrhem na podání obžaloby nebo na jiné rozhodnutí, pokud věc nepostoupil jinému orgánu podle § 214 odst. 2 tr. por. nebo pokud trestní stíhání podle § 215 odst. 4 tr. por. nezastavil. Ve zkráceném vyšetřování po vznesení obvinění je meritorní rozhodnutí oprávněn vydávat pouze prokurátor. O přečinech koná řízení samosoudce dle obecných ustanovení trestního řádu s tím rozdílem, že samosoudce obžalobu předběžně neprojednává, ale přezkoumá jí dle § 350 a n. tr. por.

⁸¹ § 241 tr. por.

(1) Obžalobu podanou na soud pro přečin s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let přezkoumá samosoudce a podle jejího obsahu a obsahu spisu

- a) postoupí věc příslušnému soudu, pokud k jejímu projednání není sám příslušný,
- b) postoupí věc jinému orgánu, pokud jsou zde okolnosti uvedené v § 214 odst. 1,
- c) trestní stíhání zastaví, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 215 odst. 1,
- d) trestní stíhání přeruší, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 228 odst. 2 či 3 či § 283 odst. 5,
- e) může zastavit trestní stíhání, jsou-li tu okolnosti uvedené v § 215 odst. 2 a 3,
- f) obžalobu odmítne a vrátí věc prokurátorovi, zjistí-li závažné procesní chyby, zejména porušení práva na obhajobu,
- g) trestné stíhání podmíněčně zastaví podle § 216 odst. 1

Při srovnání úprav institutů zkrácených forem přípravných řízení v obou zemích lze dospět k závěru, že v případě zkráceného vyšetřování ve Slovenské republice, se tento institut týká daleko většího počtu trestných činů než v České republice. Je tomu tak proto, že zkrácené vyšetřování se koná o všech přečinech, tedy o všech nedbalostních trestných činech a v případě úmyslných trestných činů o těch, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřesahuje 5 let, na rozdíl od úpravy v České republice, kde je omezení pro konání zkráceného přípravného řízení omezeno horní hranicí trestu odnětí svobody v délce 3 let. Další a zároveň podstatný rozdíl mezi oběma úpravami spočívá ve lhůtách stanovených pro konání zkrácených forem přípravných řízení. Lhůty dle slovenské úpravy jsou mnohem delší, od okamžiku přijetí trestního oznámení ve smyslu § 199 odst. 1 tr. por. plyne 30 denní lhůta, během níž musí být rozhodnuto o tom, zda bude např. zahájeno trestní stíhání, dále následuje časový úsek od zahájení trestního stíhání do vznesení obvinění, přičemž tato doba není pokryta konkrétní lhůtou, poté, je-li dostatečně odůvodněn závěr, že přečin spáchala určitá osoba, vydá policista usnesení o vznesení obvinění. Od vznesení obvinění běží další, tentokrát dvouměsíční lhůta, ve které je konáno zkrácené vyšetřování, které by v této lhůtě mělo být skončeno. I po uplynutí této lhůty je však možné, aby policista činil úkony dle § 203 odst. 2 tr. por. Česká úprava je naproti tomu daleko přísnější, když stanoví lhůtu 14 dní od obdržení trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání, případně prodlouženou rozhodnutím státního zástupce o dalších 10 dní. Rozdíl je tedy jak v počátku lhůt, tak v jejich délce.

Lze tedy říci, že slovenská úprava poskytuje větší prostor pro uplatnění zkrácené formy přípravného řízení, avšak vzhledem k poměrně dlouhým lhůtám je zde větší hrozba průtahů v přípravném řízení.

VII. Zhodnocení využití institutu zkráceného přípravného řízení v praxi

Dle Zpráv o činnosti státního zastupitelství vydávaných každoročně Nejvyšším státním zastupitelstvím České republiky se institut zkráceného přípravného řízení osvědčil. Vyplyvá to i ze statistických údajů Nejvyššího státního zastupitelství, ze kterých je patrné, že se ve značném procentu urychlilo vyřízení věci v přípravném řízení (viz. tabulky č.1 a 2). Zavedení zkráceného přípravného řízení ulehčilo a urychlilo vyřizování drobné kriminality, zejména

majetkové. Zároveň došlo k uvolnění kapacity Služby kriminální policie a vyšetřování pro složitější případy trestné činnosti, čímž se urychlilo přípravné řízení obecně.

tabulka č. 1

Celková délka doby přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání nebo sdělení podezření do předložení návrhu na podání obžaloby nebo návrhu na potrestání nebo konečného rozhodnutí policejního orgánu (do r. 2001 tr. stíhání od sdělení obvinění do konečného rozhodnutí vyšetřovatele)

ČR	CELKEM		z toho							
	počet	%	do 1 týdne		1 - 2 týdny		2 týdny - 1 měsíc		1 - 2 měsíce	
			počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
1995	108548	100,0%	763	0,7%	1227	1,1%	8060	7,4%	26554	24,5%
1996	109088	100,0%	911	0,8%	1545	1,4%	10131	9,3%	29561	27,1%
1997	108169	100,0%	1174	1,1%	1873	1,7%	11143	10,3%	31092	28,7%
1998	106311	100,0%	1346	1,3%	2787	2,6%	14419	13,6%	31996	30,1%
1999	107805	100,0%	1700	1,6%	3202	3,0%	16449	15,3%	34132	31,7%
2000	110743	100,0%	2082	1,9%	3988	3,6%	18817	17,0%	34079	30,8%
2001	110405	100,0%	2449	2,2%	5157	4,7%	20910	18,9%	33004	29,9%
2002	110465	100,0%	14224	12,9%	10741	9,7%	18409	16,7%	26126	23,7%
2003	110706	100,0%	14637	13,2%	12244	11,1%	20012	18,1%	26846	24,2%
2004	108141	100,0%	8229	7,6%	12142	11,2%	14162	13,1%	28891	26,7%
2005	108010	100,0%	16495	15,3%	13639	12,6%	20798	19,3%	25091	23,2%

ČR	CELKEM									
	počet	%	2 - 6 měsíců		6 - 12 měsíců		1 - 2 roky		nad 2 roky	
			počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
1995	108548	100,0%	42731	39,4%	15473	14,3%	8090	7,5%	5650	5,2%
1996	109088	100,0%	41175	37,7%	13393	12,3%	7158	6,6%	5214	4,8%
1997	108169	100,0%	40844	37,8%	11506	10,6%	5653	5,2%	4884	4,5%
1998	106311	100,0%	36721	34,5%	9884	9,3%	4769	4,5%	4389	4,1%
1999	107805	100,0%	37143	34,5%	9414	8,7%	3038	2,8%	2727	2,5%
2000	110743	100,0%	36806	33,2%	9748	8,8%	3373	3,0%	1850	1,7%
2001	110405	100,0%	34503	31,3%	8824	8,0%	3547	3,2%	2011	1,8%
2002	110465	100,0%	28859	26,1%	7354	6,7%	3122	2,8%	1630	1,5%

2003	110706	100,0%	26463	23,9%	6091	5,5%	2700	2,4%	1713	1,5%
2004	108141	100,0%	33915	31,4%	6850	6,3%	2349	2,2%	1603	1,5%
2005	108010	100,0%	23726	22,0%	5320	4,9%	1841	1,7%	1100	1,0%

zdroj: Nejvyšší státní zastupitelství ČR

tabulka č. 2

**Celková délka přípravného řízení od prvního zahájení trestního stíhání
nebo sdělení podezření do podání obžaloby
nebo návrhu na potrestání nebo konečného rozhodnutí státního zástupce**

ČR	CELKEM		z toho							
	počet	%	do 1 týdne		1 - 2 týdny		2 týdny - 1 měsíc		1 - 2 měsíce	
			počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
1995	91439	100,0%	90	0,1%	180	0,2%	2368	2,6%	15891	17,4%
1996	92831	100,0%	117	0,1%	275	0,3%	3375	3,6%	19339	20,8%
1997	92423	100,0%	219	0,2%	496	0,5%	4177	4,5%	21453	23,2%
1998	82784	100,0%	223	0,3%	604	0,7%	5624	6,8%	23820	28,8%
1999	93043	100,0%	307	0,3%	967	1,0%	8056	8,7%	29543	31,8%
2000	95853	100,0%	558	0,6%	1219	1,3%	9550	10,0%	30693	32,0%
2001	95755	100,0%	669	0,7%	1624	1,7%	11581	12,1%	31433	32,8%
2002	110618	100,0%	8086	7,3%	10239	9,3%	11964	10,8%	26769	24,2%
2003	110792	100,0%	7934	7,2%	11738	10,6%	13901	12,5%	27027	24,4%
2004	108015	100,0%	8173	7,6%	12122	11,2%	14147	13,1%	28876	26,7%
2005	108061	100,0%	9154	8,5%	13458	12,5%	15634	14,5%	27937	25,9%

ČR	CELKEM		z toho							
	počet	%	2 - 6 měsíců		6 - 12 měsíců		1 - 2 roky		nad 2 roky	
			počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
1995	91439	100,0%	44945	49,2%	16185	17,7%	7590	8,3%	4190	4,6%
1996	92831	100,0%	44928	48,4%	13938	15,0%	6921	7,5%	3938	4,2%
1997	92423	100,0%	45006	48,7%	11586	12,5%	5525	6,0%	3961	4,3%
1998	82784	100,0%	37890	45,8%	8667	10,5%	3526	4,3%	2430	2,9%
1999	93043	100,0%	40509	43,5%	9187	9,9%	2760	3,0%	1714	1,8%
2000	95853	100,0%	40173	41,9%	9353	9,8%	3090	3,2%	1217	1,3%
2001	95755	100,0%	37478	39,1%	8425	8,8%	3173	3,3%	1372	1,4%

2002	110618	100,0%	38712	35,0%	9278	8,4%	3769	3,4%	1801	1,6%
2003	110792	100,0%	36737	33,2%	8129	7,3%	3369	3,0%	1957	1,8%
2004	108015	100,0%	33902	31,4%	6845	6,3%	2348	2,2%	1602	1,5%
2005	108061	100,0%	31511	29,2%	6800	6,3%	2318	2,1%	1249	1,2%

zdroj: Nejvyšší státní zastupitelství ČR

Jak je patrné z tabulky č. 3, zkrácené přípravné řízení je nejčastěji konáno ve věcech trestných činů krádeže dle § 247 t.z. a maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 171 t.z., dále je poměrně často konáno ve věcech trestných činů výtržnictví dle § 202 t.z., porušování domovní svobody dle § 238 t.z., poškozování cizí věci dle § 257 t.z., neoprávněné užívání cizí věci dle § 249 t.z., ublížení na zdraví dle § 221 t.z., pytláctví dle § 178a a poškozování cizí věci (tzv. sprejerství) dle § 257b t.z.

tabulka č. 3

**Přehled o stavu trestné činnosti
vyřízené ve zkráceném přípravném řízení
pro vybrané trestné činy v roce 2005**

ČR	§	počet všech vyřízení ve zkráceném přípravném řízení
	171	7683
	178a	214
	199	5
	202	1133
	221	228
	238	963
	247	8167
	249	313
	257	530
	257b	160
	261	21

zdroj: Nejvyšší státní zastupitelství ČR

Jak vyplývá z tabulky č. 4, procento věcí vyřízených ve zkráceném přípravném řízení každým rokem od jeho zavedení do trestního řízení roste. Většina věcí, pro které bylo zkrácené přípravné řízení konáno je skončena podáním návrhu na potrestání. Od jeho zavedení novelou č. 283/2004 Sb. s účinností od 1.7.2004 je využíváno i podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, a to v 2,2% případů v roce 2005.

tabulka č. 4

**Přehled o stavu a vývoji trestné činnosti podle počtu osob,
kterým bylo sděleno podezření, a o vyřízení věci ve zkráceném přípravném řízení**

ČR	Vyřízeno ve ZPŘ		Podán návrh na potrestání			Odevzdáno	
	osob	koef.	osob	koef.	% z vyřízených	osob	% z vyřízených
2002	17422	20	16671	19	95,7%	463	2,7%
2003	18039	21	17194	20	95,3%	539	3,0%
2004	18773	22	18569	21	98,9%	0	0,0%
2005	21092	24	20544	24	97,4%	0	0,0%

ČR	Odloženo		Podmíněně odloženo		Schváleno narovnání	
	osob	% z vyřízených	osob	% z vyřízených	osob	% z vyřízených
2002	145	0,8%	-	-	-	-
2003	116	0,6%	-	-	-	-
2004	69	0,4%	0	0,0%	0	0,0%
2005	548	2,6%	473	2,2%	0	0,0%

zdroj: Nejvyšší státní zastupitelství

VIII. Zkrácené přípravné řízení de lege ferenda

Jak bylo uvedeno výše, zavedení institutu zkráceného přípravného řízení v současné podobě se osvědčilo. Nicméně lze de lege ferenda doporučit některé úpravy tak, jak budou nastíněny dále.

Ze strany policejních orgánů a také některých státních zastupitelství se ozývají požadavky na mírné prodloužení lhůty pro konání zkráceného přípravného řízení, popř. možnosti státního zástupce prodloužit lhůtu tohoto řízení na dobu delší jak 10 dnů tak, aby v některých případech (např. pouze pro prodloužení s doručením vyžádané zprávy o několik málo dnů) nebylo nutno nařizovat konání vyšetřování, resp. posunutí počátku běhu této lhůty až od okamžiku sdělení podezření⁸² (jak je tomu např. ve slovenské úpravě viz. výše). S prvním z těchto návrhů vyslovilo Nejvyšší státní zastupitelství ČR souhlas, druhý odmítlo z důvodu neúměrného rozšíření konání zkráceného přípravného řízení i v případech, kdy ke zjištění pachatele trestného činu dojde s delším časovým odstupem (i několik let), což by odporovalo smyslu a účelu zkráceného přípravného řízení.⁸³ Nicméně je třeba uvést, že při konání zkráceného přípravného řízení naprosto převažují případy postupu podle § 179a odst. 1 písm. a) trestního řádu, tedy je-li podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté; postup dle § 179a odst. 1 písm. b) je vzácný, a to právě zejména z důvodu příliš přísné lhůty pro skončení zkráceného přípravného řízení. V této souvislosti by bylo možno navrhnout kompromis, a to například stanovením maximální (objektivní) lhůty pro konání zkráceného přípravného řízení např. na 6 týdnů ode dne, kdy policejní orgán obdržel trestní oznámení nebo jiný podnět k zahájení trestního stíhání. Zároveň by byla zachována stávající (subjektivní) lhůta 14 dnů pro konání zkráceného přípravného řízení, jejíž počátek by však byl posunut k okamžiku sdělení podezření, ke kterému by muselo dojít bezodkladně po zjištění skutečností důvodně navštěvujících tomu, že trestný čin spáchala určitá osoba. Dále by došlo k prodloužení lhůty 10 dnů, o kterou nejvýše může státní zástupce dobu konání zkráceného přípravného řízení prodloužit, např. na 14 dnů avšak při zachování výše uvedené maximální lhůty 6 týdnů.

Další žádoucí úpravou by bylo rozšíření možnosti konat zkrácené přípravné řízení na všechny trestné činy, o nichž přísluší konat řízení samosoudci ve smyslu § 314a trestního řádu, tedy na všechny trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice

⁸² srov. Zprávu Nejvyššího státního zastupitelství ČR o činnosti státního zastupitelství za rok 2005

⁸³ tamtéž

nepřevyšuje pět let (namísto současných 3 let). „Pro tento závěr svědčí jednak poznatky z praktické aplikace tohoto institutu, jednak skutečnost, že těžiště případů vyřizovaných ve zkráceném přípravném řízení spočívá na skutkové a důkazní jednoduchosti trestních věcí, kterými však mohou být i jiné trestní věci v řízení před samosoudcem, u kterých pouze doplněn některý znak skutkové podstaty trestného činu, významný sice pro výši trestní sazby nad tři roky, ale nepodstatný z hlediska nároku na jeho dokazování ve zkráceném přípravném řízení“⁸⁴

Dle Zprávy Nejvyššího státního zastupitelství ČR o činnosti státního zastupitelství za rok 2005 považovalo Krajské státní zastupitelství v Plzni za problematickou pětidenní lhůtu obviněného k přípravě na hlavní líčení (§ 198 odst. 1 tr. ř.) ve věcech, v nichž na zkrácené přípravné řízení navazuje zjednodušené řízení před samosoudcem. „Ta může totiž v kombinaci s § 68 odst. 2 tr. ř. znamenat, že zadrženou osobu v případě, kdy nesouhlasí s konáním hlavního líčení ihned, musí samosoudce propustit. Pětidenní lhůta ve zjednodušeném řízení by neměla být vůbec stanovena, neboť se jedná o skutkově i právně jednoduché věci, u kterých tak dlouhá lhůta k přípravě je nadbytečná a v duchu tohoto by mělo proběhnout hlavní líčení ihned.“⁸⁵ K této námitce je však třeba poznamenat, že její případné vyhovění, tedy zrušení lhůty pro přípravu na hlavní líčení, by mohlo mít za následek zhoršení postavení obviněného. Toto opatření by sice mělo pravděpodobně za následek obecně zrychlení v této fázi řízení, nicméně obviněný má možnost se lhůty na přípravu vzdát, pokud s nařízením hlavního líčení ihned souhlasí (§ 314b odst. 2 trestního řádu), závisí tedy pouze na něm zda upřednostní zrychlení trestního řízení v tomto konkrétním případě před využitím lhůty na přípravu na hlavní líčení či naopak. Požadavek striktního zrušení lhůty na přípravu na hlavní líčení je třeba tedy odmítnout s tím, že by se jednalo o vážný zásah do práv obviněného.

Je možno doporučit upřesnění některých ustanovení, jejichž současná podoba vyvolává otázky označené v této práci jako sporné, a to například přesné stanovení okamžiku, od kdy se ten, proti komu se zkrácené přípravné řízení vede stává podezřelým, či jasné vymezení možnosti poškozeného podat stížnost proti usnesení státního zástupce vydanému dle § 179c odst. 2 písm. b), e), f) nebo h) trestního řádu. Další potřebnou úpravou je jasné zakotvení

⁸⁴ Zpráva Nejvyššího státního zastupitelství ČR o činnosti státního zastupitelství za rok 2003

⁸⁵ tamtéž

oprávnění policejního orgánu k odevzdání věci ve zkráceném přípravném řízení, aby tento nedostatek nemusel být napravován pomocí složité argumentace.

IX. Závěr

Uplynulo již 6 let od zavedení institutu zkráceného přípravného řízení do našeho právního řádu. Po rozboru příslušné právní úpravy i poznatků z praxe je možno dospět k závěru, že se jedná o institut velmi zdařilý.

Zachovává uplatnění všech zásad trestního řízení tak, jak jsou popsány v trestním řádu, některé z nich však naplňuje ve větší míře než je tomu ve standardním přípravném řízení. Jedná se především o zásadu rychlosti s hospodárností, k jejímuž naplnění v trestním řízení zavedení tohoto institutu vedlo.

Zkrácené přípravné řízení je možno konat pouze za splnění podmínky malé typové závažnosti spáchaného trestného činu, jedná se pouze o trestné činy, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody do 3 let. Dále je nutné, aby se skutek, v němž je spatřován trestný čin, vyznačoval jednoduchostí jak skutkovou, tak důkazní. Chybí zde zcela fáze vyšetřování, bylo tedy možno zavést příslušnost policejních orgánů obvodních (místních) oddělení, čímž se zároveň odlehčilo útvarem Služby kriminální policie a vyšetřování, a tyto mají tedy více prostoru pro řešení závažnější kriminality, což zároveň přispívá ke zrychlení i na tomto úseku.

Cílem zkráceného přípravného řízení je vyhledání důkazů, jejichž provedení nastává až v řízení před soudem, resp. samosoudcem. Těžiště dokazování se tedy dostává do sféry soudní, což je jistě velmi žádoucí, neboť právě soud je orgánem, který rozhoduje o vině a trestu, má tedy mít možnost provést a zhodnotit důkazy, na základě kterých ke svému rozhodnutí dospěje.⁸⁶

Dozor nad konáním zkráceného přípravného řízení vykonává státní zástupce a je to tedy on, kdo je v této fázi řízení garantem zachování zákonnosti, přestože oproti standardnímu přípravnému řízení jsou jeho pravomoci oslabeny. Ačkoli se jedná o řízení maximálně rychlé, jsou podezřelému přiznána stejná práva jako obviněnému, a to včetně práva zvolit si obhájce, uplatní se i institut nutné obhajoby. Ve zkráceném přípravném řízení se uplatní také zadržení

⁸⁶ Šámal, P. – Ke vztahu přípravného řízení a hlavního líčení po novele trestního řádu, Právní rozhledy 10/2001

osoby podezřelé jakožto časově krátkodobý prostředek, jež slouží pro účely předběžného ověření odůvodněnosti podezření ze spáchání trestného činu.

Zkrácené přípravné řízení nejčastěji končí podáním návrhu na potrestání soudem, ale existuje zde také možnost vyřízení věci jiným způsobem. Již policejní orgán může věc odložit příp. odevzdat, shledá-li k tomu patřičné důvody. Státní zástupce může věc odložit, odevzdat jinému orgánu k vyřízení (jedná-li se o přestupek, popř. kázeňský delikt), má však také významnou pravomoc rozhodnout o některém z odklonů, tedy o schválení narovnání či podmíněném odložení návrhu na potrestání. Na rozdíl od rozhodnutí policejního orgánu, proti kterému je možno podat stížnost, rozhodnutí vydané státním zástupcem již není ve zkráceném přípravném řízení podrobena dalšímu přezkumnému režimu. I zde je tedy kladen důraz na rychlost a jednoduchost tohoto druhu řízení.⁸⁷

O trestných činech příslušníků Policie České republiky (resp. Bezpečnostní informační služby či Úřadu pro zahraniční styky a informace) koná zkrácené přípravné řízení státní zástupce. Je tomu tak především z důvodů eliminace jakýchkoli následných možných úvah nebo polemik o podjatosti, spjatosti s prostředím, personálním propojení, apod.⁸⁸

Na zkrácené přípravné řízení navazuje zjednodušené řízení před soudem. Také toto řízení je koncipováno jako maximálně jednoduché a neformální, aby se zrychlení řízení projevilo nejen u orgánů přípravného řízení, ale také v řízení před soudem. Předpokladem koncentrace a zrychlení řízení je znalost stanovisek stran před hlavním líčením, zaměření dokazování na podstatné a sporné okolnosti a oprostění hlavního líčení od úkonů „technické povahy“, které neúměrně hlavní líčení zdržují.⁸⁹ V případě, že soud dospěje k závěru, že nebyly splněny podmínky pro konání zjednodušeného řízení (které se v podstatě kryjí s podmínkami zkráceného přípravného řízení), návrh na potrestání odmítne. Právní mocí tohoto rozhodnutí se věc vrací státnímu zástupci, který nařídí vyšetřování.

V porovnání s obdobnou slovenskou úpravou je uplatnění zkráceného přípravného řízení v České republice daleko přísnější, a to jak rozsahem trestných činů, o kterých je možno jej konat, tak také stanovenými lhůtami. Přestože se slovenské lhůty jeví jako příliš dlouhé, je možno uvažovat o jistém cíleném rozšíření lhůt v české úpravě, zejména pak v případě, kdy je osoba důvodně podezřelá ze spáchání konkrétního prověřovaného trestného činu zjištěna až dodatečně, nicméně ostatní podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení jsou splněny.

⁸⁷ Novotný / Růžička a kol. – Trestní kodexy, EUROUNION, s.r.o., Praha 2002, str. 1030

⁸⁸ Zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o činnosti státního zastupitelství za rok 2002

⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., srov. též Šámal, P., Sotolář, A. – Zjednodušené řízení – Trestněprávní revue 3/2002, str. 65

De lege ferenda by dále bylo vhodné rozšířit možnost konání zkráceného přípravného řízení na všechny trestné činy, o nichž přísluší konat řízení samosoudci, jednalo by se tedy o trestné činy s horní sazbou trestu odnětí svobody v délce pěti let. Také by bylo vhodné přijmout takovou úpravu, která by vyjasnila aplikační problémy, které za uplynulých 6 let vyvstaly tak, jak je naznačeno výše.

Institut zkráceného přípravného řízení je hodnocen jako krok správným směrem v úsilí o zrychlení trestního řízení jako celku, jak to dokládají dostupné statistické údaje. De lege ferenda je vhodné rozšířit aplikaci tohoto institutu tak, aby jej bylo možno využít v co nejširším měřítku, při zachování jeho specifik.

Seznam použité literatury

učebnice a komentáře:

- Císařová, D., Fenyk, J. a kol. – Trestní právo procesní, 4. aktual. vydání, Linde Praha 2006
- Jelínek, J. a kol. – Trestní právo procesní, 5. aktual. vydání, Linde Praha 2007
- Jelínek, J. a kol. – Trestní zákon a trestní řád, 24. aktual. vydání, Linde Praha 2006
- Musil/Kratochvíl/Šámal a kol. – Trestní právo procesní, 3. přepr. vydání, C. H. Beck 2007
- Novotný / Růžička a kol. – Trestní kodexy, EUROUNION, s.r.o., Praha 2002
- Šámal/Novotný/Růžička/Vondruška/Novotná – Přípravné řízení trestní, 2. dopl. a přepr. vydání, C. H. Beck 2003
- Šámal, P. a kol. – Trestní řád, komentář – díl I, 5. vydání, C. H. Beck 2005

monografie

- Fenyk, J. – Veřejná žaloba, díl první, Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 62, Praha: Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001
- Fenyk, J. – Veřejná žaloba, díl druhý, Institut Ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2002
- Kuklík, J. – Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“, Linde Praha 2002

články z časopisů:

- Coufal, P. – K problematice zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestního činu ve zkráceném přípravném řízení – Trestní právo 6/2002
- Hmčičík, T. – Možnost odevzdání věci policejním orgánem ve zkráceném přípravném řízení – Trestní právo 5/2005
- Hmčičík, T. – Nutná obhajoba podezřelého ve zkráceném přípravném řízení – Trestní právo 2/2006
- Souček, J. Kolouch, J. – Několik poznámek k věcnému záměru rekodifikace přípravného řízení – Státní zastupitelství 1-3/2005
- Svatoš, R. – Diferenciace přípravného řízení trestního – empirické zkoumání – Trestní právo 11/2006

Svatoš, R. – Přípravné řízení trestní ve Slovenské republice – Trestněprávní revue 12/2006

Svatoš, R. – Zkrácené přípravné řízení – Trestní právo 3/2004

Šámal, P., Sotolář, A. – Zjednodušené řízení – Trestněprávní revue 3/2002

Šámal, P. – Zkrácené přípravné řízení – Trestněprávní revue 1/2002

Vantuch, P. – Právo na obhajobu v předsoudní fázi trestního řízení po 1.1.2002 – Trestněprávní revue 5/2002

Vondruška, F. – K počítání lhůt ve zkráceném přípravném řízení – Trestněprávní revue 2/2002